

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Taloudellinen katsaus

Kesä 2019

Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2019:41

Talousnäkymät

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:41

Taloudellinen katsaus

Kesä 2019

Valtiovarainministeriö

ISBN PDF: 978-952-367-023-5

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtiovarainministeriö	17.6.2019	
Tekijät	Kansantalousosasto		
Julkaisun nimi	Taloudellinen katsaus, kesä 2019		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:41		
Teema	Talousnäkömät		
ISBN PDF	978-952-367-023-5	ISSN PDF	1797-9714
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-023-5		
Sivumäärä	67	Kieli	Suomi
Asiasanat	Julkinen talous, taloudellinen kehitys		
Tiivistelmä <p>Taloukasvu jää viime vuosia maltillisemmaksi tulevien vuosien aikana. Maailmankaupan hitaampi kasvu heijastuu Suomen viennin kasvuun ennustejakson lopulla. Julkisen talouden rahoitusasema vahvistuu ensi vuonna, mutta alkaa sen jälkeen vähitellen heikentyä. Myös julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kääntyy 2020-luvun alkuvuosina uudelleen kasvuun.</p> <p>Valtiovarainministeriön kesän 2019 kokonaistaloudellinen ennuste ei sisällä pääministeri Rinteen hallituksen hallitusohjelmassa linjattuja talouspoliittisia toimenpiteitä vuosille 2020-2023.</p> <p>Vuonna 2019 Suomen BKT kasvaa 1,6%. Vaikka näkymät vientimarkkinoilla ja maailmantaloudessa ovat heikentyneet, Suomen vientiteollisuuden näkymät eivät ennustejakson alkupuolella heikkene merkittävästi. Yksityisten investointien kasvun arvioidaan hidastuvan ja julkisten investointien kasvu jatkuu nopeana. Tuotannollisten investointien näkymät ovat valoisat. Kulutuksen kasvua tukee ansiotason nousu sekä työllisyyden koheneminen. Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvu pysyy nopeana.</p> <p>Vuonna 2020 BKT kasvaa 1,2%. Taloukasvun hidastuminen ja nimellispalkkojen nousu alkavat asteittain heikentää työllisten määrän kasvua. Työllisyysaste nousee 73,5 prosenttiin vuoteen 2021 mennessä työikäisen väestön edelleen vähentyessä. Talouden kasvu ei kuitenkaan riitä nostamaan työllisyysastetta 75 prosenttiin ilman merkittäviä lisätoimia. BKT:n kasvu hidastuu 1,1 prosenttiin v. 2021.</p> <p>Työttömyysasteen laskiessa ja työvoimakapeikkojen lisääntyessä ansiotason nousun arvioidaan lähestyvän lähivuosina 2000-luvun keskimääräistä, noin kolmen prosentin vuosittaista kasvuvauhtia.</p>			
Kustantaja	Valtiovarainministeriö		
Julkaisun myynti/ jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Finansministeriet	17.6.2019	
Författare	Ekonomiska avdelningen		
Publikationens titel	Taloudellinen katsaus, kesä 2019 (Ekonomisk översikt, sommaren 2019)		
Publikationsseriens namn och nummer	Finansministeriets publikationer 2019:41		
Tema	Ekonomiska utsikter		
ISBN PDF	978-952-367-023-5	ISSN PDF	1797-9714
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-023-5		
Sidantal	67	Språk	Finska
Nyckelord	Offentlig ekonomi, ekonomisk utveckling		
<p>Referat</p> <p>Under de kommande åren blir den ekonomiska tillväxten mer måttfull än de senaste åren. Världshandelns långsammare tillväxt avspeglas i exporttillväxten i Finland under prognosperioden. Saldot i de offentliga finanserna stärks nästa år, men börjar därefter gradvis försvagas. Även den offentliga skulden i förhållande till bruttonationalprodukten börjar öka på nytt under de första åren på 2020-talet.</p> <p>Finansministeriets övergripande ekonomiska prognos sommaren 2019 innehåller inte de finanspolitiska åtgärder för perioden 2020–2023 som fastställts i regeringsprogrammet av statsminister Rinnes regering.</p> <p>År 2019 förutspås Finlands BNP växa med 1,6 procent. Utsikterna för Finlands exportindustri försämras inte märkbart i början av prognosperioden, trots att utsikterna på exportmarknaderna och för den globala ekonomin har försämrats. Tillväxten av privata investeringarna förväntas börja avta och de offentliga investeringarna fortsätter att öka snabbt. Utsikterna för de produktionsmässiga investeringarna är ljusa. Den stigande inkomstnivån och förbättrande sysselsättningen understöder ökningen av privata konsumtionen. Hushållens disponibla inkomster fortsätter att öka snabbt.</p> <p>År 2020 växer BNP med 1,2 procent. Den avtagande ekonomiska tillväxten och ökningen av de nominella lönerna bidrar stegvis till att ökningen av antalet sysselsatta mattas av. Sysselsättningsgraden stiger till 73,5 procent före 2021 då befolkningen i arbetsför ålder minskar ytterligare. Den ekonomiska tillväxten räcker ändå inte till att höja sysselsättningsgraden till 75 procent utan omfattande åtgärder. År 2021 avtar den ekonomiska tillväxten till 1,1 procent.</p> <p>I och med att arbetslöshetsgraden sjunker och flaskhalsarna på arbetsmarknaden ökar uppskattas inkomstnivån under de närmaste åren stiga så att den närmar sig den genomsnittliga årliga tillväxttakten på cirka tre procent under 2000-talet.</p>			
Förläggare	Finansministeriet		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Finance	17 June 2019	
Authors	Economics Department		
Title of publication	Taloudellinen katsaus, kesä 2019 (Economic Survey, Summer 2019)		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Finance 2019:41		
Subject	Economic Prospects		
ISBN PDF	978-952-367-023-5	ISSN (PDF)	1797-9714
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-023-5		
Pages	67	Language	Finnish
Keywords	Public finance, economic development		
<p>Abstract</p> <p>Over the next few years, the Finnish economy will grow at a more moderate rate than in recent years. Slower growth in world trade will be reflected in Finnish export growth during the forecast period. Finland's general government budgetary position will strengthen next year but will gradually weaken after that. The general government debt to GDP ratio will also start increasing again in the early years of the 2020s.</p> <p>The summer 2019 macroeconomic forecast prepared by the Ministry of Finance does not include the economic policy measures for the period 2020-2023 outlined in the Government Programme of Prime Minister Rinne's Government.</p> <p>Finland's GDP is expected to grow by 1.6% in 2019. Even though the outlook for exports and the world economy is now more subdued, there will not be any substantial weakening in the outlook for Finland's export industries in the early part of the forecast period. The growth of private investments is expected to decelerate while public investments will continue to grow. The outlook for production investments is bright. Private consumption growth is supported by higher earnings and a higher employment rate. Household disposable income will continue to grow at a rapid rate.</p> <p>In 2020, GDP will grow by 1.2 %. A slowdown in economic growth and a rise in nominal wages will gradually weaken employment growth. Further decline in the working-age population will push the employment rate to 73.5% by 2021. However, economic growth alone will not push the employment rate to 75% without significant additional measures. In 2021, economic growth will slow down to 1.1%.</p> <p>As unemployment is falling and the mismatch between labour supply and demand is increasing, the rate of growth in earnings is expected to approach the annual rate of three per cent, the average for the past 19 years.</p>			
Publisher	Ministry of Finance		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

ESIPUHE

Katsauksessa esitetään vuosien 2019 – 2021 taloudellista kehitystä koskeva ennuste. Katsauksessa esitetty ennuste on laadittu kansantalousosastolla riippumattomasti perustuen lakiin talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012).

Katsauksen tarkastelun pohjana ovat Tilastokeskuksen toukokuussa 2019 julkaisemat, vuotta 2018 koskevat kansantalouden tilinpidon ennakkotiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu käyttöön 11.6.2019 mennessä.

Helsingissä kesäkuussa 2019
Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Mikko Spolander
Osastopäällikkö, ylijohdaja

Jukka Railavo
Finanssineuvos
Reaalitalouden
yksikön päällikkö

Marja Paavonen
Finanssineuvos
Julkisen talouden
yksikön päällikkö

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde: Tilastokeskus ellei muuta mainittu.

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT JA LYHENTEET

-	Ei mitään ilmoitettavana
0	Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
..	Tietoa ei ole saatu
.	Loogisesti mahdoton esitettäväksi
**	Ennuste
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
VM	Valtiovarainministeriö

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen.

Sisältö

Esipuhe	7
Yhteenveto	11
1 Talousnäkömät	22
1.1 Kansainvälinen talous	22
1.2 Ulkomaankauppa	27
1.2.1 Vienti ja tuonti	27
1.2.2 Hinnat ja vaihtotase	28
1.3 Kotimainen kysyntä	30
1.3.1 Yksityinen kulutus	30
1.3.2 Julkinen kulutus	34
1.3.3 Yksityiset investoinnit	35
1.3.4 Julkiset investoinnit	38
1.4 Kotimainen tuotanto	38
1.4.1 BKT	38
1.4.2 Jalostus	41
1.4.3 Palvelut	44
1.5 Työvoima	45
1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat	50
1.6.1 Palkat	50
1.6.2 Kuluttajahinnat	51
2 Julkinen talous	54
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä	54
2.2 Valtionhallinto	58
2.3 Paikallishallinto	61
2.4 Sosiaaliturvarahastot	65
Kehikot	
Hallitusohjelman talouspoliittinen kokonaisuus	19
Kotitalouksien velkaantuminen jatkuu edelleen	32
Laskelma työmarkkinoiden yhteensopivuuden lisääntymisestä	48

Yhteenveto

Talouden suhdannenäkymät vuosina 2019–2021

Talouskasvu jää viime vuosia maltillisemmaksi tulevien vuosien aikana. Maailmankaupan hitaampi kasvu heijastuu Suomen viennin kasvuun ennustejaksolla. Näkymät Suomen tärkeimmillä vientimarkkinoilla ovat heikentyneet, vaikka ensi vuodesta eteenpäin vientikysyntä kehittyikin suotuisammin kuin tänä vuonna.

Keskipitkällä aikavälillä vuosina 2022–2023 talouskasvu hidastuu alle yhteen prosenttiin johtuen talouden rakenteellisista tekijöistä. Työikäisen väestön määrän laskua seuraa työpanoksen määrän supistuminen. Työpanoksen kasvua rajoittaa myös korkea rakenteellinen työttömyys.

Julkisen talouden rahoitusasema vahvistuu ensi vuonna, mutta alkaa sen jälkeen vähitellen heikentyä. Myös julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kääntyy 2020-luvun alkuvuosina uudelleen kasvuun.

Valtiovarainministeriön kesän 2019 kokonaistaloudellinen ennuste ei sisällä pääministeri Rinteen hallituksen hallitusohjelmassa linjattuja talouspoliittisia toimenpiteitä vuosille 2020–2023.

Maailmankaupan kasvun hidastuminen tilapäistä

Maailmantalouden kasvu hidastuu tänä vuonna huomattavasti viime vuodesta. Hidastuminen johtuu pitkälti Yhdysvaltojen ja Kiinan välisestä kauppakonfliktista, mutta talouskasvu on jatkunut kotimarkkinavetoisena. Maailmantalouden kasvu hidastuu viime vuoden 3,6 prosentista 3,3 prosenttiin tänä vuonna.

Maailmankaupan kasvu hidastui voimakkaasti viime vuoden lopulla ja kasvu hidastuu 2½ prosenttiin tänä vuonna. Alkuvuoden odotettua myönteisemmät kasvuluvut viittaavat kaupan elpymiseen.

Yhdysvaltojen talouskasvu oli odotettua vahvempaa kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä viime vuoden lopun heikon kehityksen jälkeen. Kasvu kuitenkin hidastuu viime vuodesta yksityisen kulutuksen kontribuution heikennyttyä. Kokonaistuotannon kasvu hidastuu viime vuoden 2,9 prosentista 2,3 prosenttiin tänä vuonna ja edelleen 2,1 prosenttiin ensi vuonna.

Kiinan taloutta kuvaavat ennakoivat indikaattorit viittaavat talouskasvun hidastumisen jatkumiseen. Yksityistä kulutusta heijastava vähittäiskauppa on hidastunut pidempään. Kauppakonfliktin jatkuminen Yhdysvaltojen kanssa varjostaa viennin näkymiä lähivuosina. Hallitus pyrkii elvyttävällä finanssipolitiikalla tukemaan kasvua. Kasvu jää kuitenkin vajaaseen kuuteen prosenttiin ennusteperiodilla.

Euroalueen näkymät heikentyivät viime vuoden aikana. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä talouskasvu oli odotuksia nopeampaa monessa eurooppalaisessa taloudessa. Kotimainen kysyntä ylläpitää kasvua keskeisissä talouksissa siinä missä viennin näkymät ovat vaatimattomammat. Euroalueen kasvu hidastuu kuluvana vuonna 1,2 prosenttiin, mutta elpyy runsaaseen 1½ prosenttiin lähivuosina.

Yhdysvalloissa kuluttajahintainflation pysyminen alle keskuspankin tavoitteen on synnyttänyt odotukset ohjauksorkojen alentamisesta. Lyhyiden markkinakorkojen odotetaan pysyvän euroalueella alhaisella tasolla, kun odotukset ohjauksoron nostosta ovat lykkääntyneet. Valtionlainojen korot ovat pysytelleet matalana euroalueella pois lukien Italiassa poliittisten jännitteiden takia.

Ulkomaankaupan näkymät heikkenevät

Vuonna 2019 Suomen BKT:n ennustetaan kasvavan 1,6 %. Viennin määrä kasvaa 2,9 % ensisijaisesti laivatoimitusten seurauksena. Muilla teollisuuden aloilla kasvu on vaatimatonta. Palveluissa viennin kasvu jatkuu hieman nopeampana. Suomen vientikysyntä kasvaa vain 1,8 % v. 2019 ennen kaikkea Euroopan heikentyneiden näkymien takia. Vaikka näkymät vientimarkkinoilla ja maailmantaloudessa ovat heikentyneet, Suomen vientiteollisuuden näkymät eivät ennustejakson alkupuolella heikkene merkittävästi.

Asuntoinvestoinnit vähenevät, mutta tuotannollisten investointien näkymät ovat valoisat. Yksityisten investointien arvioidaan kääntyvän laskuun vuoden 2019 aikana, mutta julkiset investoinnit jatkavat kasvuaan. Muun talonrakentamisen kuin asuntojen kuten myös maa- ja vesirakentamisen kasvun taustalla ovat erityisesti julkiset investoinnit.

Yksityisen kulutuksen kasvu pysyy vakaana v. 2019, vaikka kotitalouksien käytettävissä olevien reaalitulojen kasvu on lähes 3 %. Tilastokeskuksen mukaan yksityinen kulutus supistui ensimmäisellä neljänneksellä. Vuonna 2019 yksityisen kulutuksen kasvua tukee ansiotason nousu sekä työllisyyden koheneminen. Kotitalouksen käytettävissä olevien tulojen kasvu pysyy nopeana.

Työllisten määrä nousee 1,1 % v. 2019, joskin noin puolet tästä kasvusta tulee perintönä viime vuoden viimeiseltä neljännekseltä. Koko vuoden 2019 työllisyysasteen ennakoidaan nousevan 72,6 prosenttiin.

Alkuvuonna 2019 työttömyys ei kuitenkaan ole enää alentunut, ja työttömyysasteen trendi on pysytellyt 6,6 prosentin tuntumassa tammikuusta lähtien. Työllisyyden kasvun vetämänä työttömien määrä vähenee myös v. 2019. Ennuste koko vuoden 2019 työttömyysasteeksi on 6,6 %.

Vuonna 2019 sopimuskorotukset nousevat ja niiden päälle tulevien palkkaliukemien kasvun ennakoidaan kiihtyvän, nimellisansioiden noustessa 2,7 %. Työllisyyden yhä kasvaessa koko talouden palkkasumman ennakoidaan kasvavan tänä vuonna 3,8 %.

Ennuste vuoden 2019 inflaatioksi on 1,2 %. Kokonaisuutena inflaatiopaineet ovat nousseet edellisvuoteen nähden, mutta veronkorotusten vaikutus jää kuluvana vuonna viime vuotta pienemmäksi. Ansiotason noustessa palveluiden hintojen odotetaan jatkavan edellisvuotta nopeampaa kasvuaan. Tavaroiden hintojen vaikutus inflaatioon jää kuitenkin vuoden 2018 tavoin negatiiviseksi, jonka seurauksena pohjainflaatio jää edelleen maltilliseksi.

Vuonna 2020 talouskasvu hidastuu 1,2 prosenttiin. Viennin kasvu jää maltilliseksi seuraten vientikysynnän kehitystä. Suomen viennin maailmanmarkkinaosuus ei kasva. Ennustejakson loppua kohti viennin kasvuvauhti hidastuu ja maailmanmarkkinaosuus pienenee.

Kauppataaseen ylijäämä nousee ennustejakson loppupuolella lähes puoleentoista miljardiin euroon, mutta palvelutase pysyy yli kaksi ja puoli miljardia euroa alijäämäisenä. Vaihtotase pysyy alijäämäisenä, sillä tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen alijäämä ei pienene. Tulonsiirtojen lisäksi myös ensitulon tili on lievästi alijäämäinen ennustejaksolla.

Tuotannollisten investointien näkymät ovat varsin valoisat, vaikka kuluvana vuonna investointivauhti jää vaatimattomaksi. Suomen taloudessa on valmisteilla monia suuria miljardin euron hankkeita. Yksityinen kulutus kasvaa ansiotason kasvun kiihtyessä. Palkkasumman kasvu pysyy yhtä nopeana kuin tänä vuonna, huolimatta työllisten kasvun hidastumisesta.

Talouskasvun hidastuminen ja nimellispalkkojen nousu alkavat asteittain heikentää työllisten kasvua. Työttömyysasteen laskeminen finanssikriisiä edeltävän suhdannehuipun lukemiin lisää työmarkkinoiden kireyttä, mikä puolestaan vahvistaa palkan- ja korotuspaineita ja synnyttää työvoimakapeikkoja talouteen.

Vuonna 2021 BKT kasvaa 1,1 %. Yksityisten investointien kokonaiskasvua heikentää asuntoinvestointien väheneminen ja niin koko yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti jää 1,2 prosenttiin. Niiden suhde BKT:hen säilyy nykyisellä tasollaan, hieman yli 18 prosentissa.

Yksityisen kulutuksen kasvu pysyy vakaana inflaation maltillisesta kiihtymisestä huolimatta. Reaalitulojen kasvu säilyy nopeana ansiotason nousun jatkuessa. Inflaatiopaineiden odotetaan kokonaisuutena kasvavan hitaasti ennustejakson seuraavina vuosina. Ansiotason nousun odotetaan vähitellen heijastuvan laajemmin hintoihin ja kulutuskysyntä kasvaa tasaisesti.

Työllisyysaste nousee 73,5 prosenttiin vuoteen 2021 mennessä työikäisen väestön edelleen vähentyessä. Talouden kasvu ei kuitenkaan riitä nostamaan työllisyysastetta 75 prosenttiin ilman merkittäviä lisätoimia.

Työttömyysasteen laskiessa ja työvoimakapeikkojen lisääntyessä ansiotason nousun arvioidaan lähestyvän lähivuosina 2000-luvun keskimääräistä, noin kolmen prosentin vuosittaista kasvuvauhtia.

Ilman uusia työllisyyttä kohentavia toimia julkinen talous heikkenee

Suomen taloudessa kolme vuotta jatkunut hyvä suhdanne on kohentanut julkisen talouden tilaa. Julkisen talouden rahoitusasema vahvistuu edelleen ensi vuonna, mutta alkaa sen jälkeen vähitellen heikentyä. Myös julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kääntyy vähitellen uudelleen kasvuun. Julkista taloutta heikentää väestön ikääntymisestä aiheutuva menojen kasvu.

Hyvästä suhdannetilanteesta huolimatta valtionhallinnon ja paikallishallinnon menot ylittävät tulot. Valtionhallinnon ja paikallishallinnon yhteenlaskettu alijäämä kasvaa vuoteen 2023 mennessä jo 4,9 mrd. euroon. Vain työeläkelaitokset ovat hallituskauden loppupuolella ylijäämäisiä.

Valtiovarainministeriön kesän 2019 kokonaistaloudellinen ennuste ei sisällä 6.6.2019 nimitetyn pääministeri Rinteen hallituksen hallitusohjelmassa linjattuja talouspoliittisia toimenpiteitä vuosille 2020-2023. Hallitusohjelman toimet huomioidaan ennusteessa sitä mukaa, kun niitä koskevat päätökset täsmentyvät ja niiden vaikutukset ovat todennettavissa.

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2018	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	234	2,8	2,7	2,4	1,6	1,2	1,1
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	92	5,4	3,8	3,8	1,9	2,6	1,9
Kokonaistarjonta	326	3,5	2,9	2,8	1,7	1,6	1,3
Tavaroiden ja palvelujen vienti	91	3,5	7,7	1,5	2,9	2,9	2,0
Kulutus	178	2,1	0,7	1,4	1,3	1,3	1,2
yksityinen	125	2,2	1,2	1,4	1,5	1,6	1,7
julkinen	53	1,8	-0,4	1,4	0,7	0,4	0,3
Investoinnit	53	8,6	4,3	3,2	0,9	0,5	0,5
yksityiset	43	8,7	4,8	3,3	0,4	1,8	1,2
julkiset	10	8,0	2,4	3,0	3,3	-5,3	-2,5
Kokonaiskysyntä	323	3,3	3,3	2,0	1,6	1,5	1,2
kotimainen kysyntä	233	3,3	1,8	2,2	1,1	0,9	0,9

Taulukko 2. Muut keskeiset ennusteluvut

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	216	224	234	242	250	258
Palvelut, määrän muutos, %	1,9	1,7	1,8	1,4	1,3	1,2
Koko teollisuus, määrän muutos, %	2,7	6,5	2,5	2,9	1,9	1,7
Työn tuottavuus, muutos, %	2,1	1,9	-0,5	0,6	0,9	0,9
Työlliset, muutos, %	0,4	1,1	2,6	1,1	0,5	0,3
Työllisyysaste, %	68,7	69,6	71,7	72,6	73,2	73,5
Työttömyysaste, %	8,8	8,6	7,4	6,6	6,3	6,2
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,4	0,7	1,1	1,2	1,5	1,7
Ansiotasoindeksi, muutos, %	0,9	0,2	1,7	2,7	3,3	3,1
Vaihtotase, mrd. euroa	-1,6	-0,7	-4,4	-3,6	-3,6	-3,6
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-0,7	-0,3	-1,9	-1,5	-1,4	-1,4
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,2	0,1
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	0,4	0,5	0,7	0,3	0,6	1,1
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:een, %	55,9	54,2	53,1	52,8	52,3	52,2
Veroaste, suhteessa BKT:een, %	44,0	43,3	42,4	42,2	42,2	42,0
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-1,7	-0,8	-0,7	-0,6	-0,3	-0,4
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-2,7	-1,8	-1,2	-0,7	-0,7	-0,7
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	63,0	61,3	58,9	58,3	57,8	58,1
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	47,4	47,2	44,9	44,2	43,4	43,2

Hallitusohjelmassa hallituskauden yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi asetetaan julkisen talouden tasapainottaminen normaalin kansainvälisen talouden tilanteessa vuoteen 2023 mennessä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää hallituksen asettaman 75 prosentin työllisyysastetavoitteen saavuttamista.

Talouskehityksen riskit

Kauppakonfliktien laajentuminen on talousnäkymien keskeinen alasuuntainen riski. Yhdysvaltojen kauppapolitiikan vaikea ennustettavuus korostaa riskiä. Mahdollinen kova Brexit heikentäisi Euroopan näkymiä. Italian talouspolitiikkaan liittyvät riskit voivat konkretisoitua euroalueella. Geopoliittisten jännitteiden kärjistyminen nostaisi raakaöljyn hintaa.

Kauppakonfliktien lientyminen lienee huomattavin positiivinen riski. Kotimaisista riskeistä pidemmällä ajalla korostuu suurhankkeiden merkitys investoinneille. Ilman suurhankepäätöksiä investointien kehitys tulisi olemaan huomattavan paljon heikompa, ja jos taas suurin osa hankkeista lähtisi liikkeelle, investointiennuste olisi silloin alimitoitettu.

Keskipitkän aikavälin näkymät

Suomen bruttokansantuote kasvoi viime vuonna reilut kaksi prosenttia. Kuluvana vuonna kasvun ennustetaan hidastuvan noin puoleentoista prosenttiin. Vuosina 2020–2021 kasvu jatkuu maltillisena hieman yli yhdessä prosentissa. Keskipitkällä aikavälillä, vuosina 2022–2023, talouskasvun arvioidaan hidastuvan alle yhteen prosenttiin.¹ Historiaan nähden keskipitkälle aikavälille odotettu kasvu on hidasta, mikä johtuu talouden rakenteellisista tekijöistä.

Työpanoksen kasvu lisää potentiaalisen tuotannon kasvua kuluvana ja hieman myös seuraavana vuonna. Tämän jälkeen työpanos alkaa supistua, sillä työikäisen väestön määrä jatkaa laskuaan. Työpanoksen kasvua rajoittaa myös korkea rakenteellinen työttömyys.

Kokonaistuottavuuden kasvu on kehittynyt viime vuosina vaatimattomasti ja sen kehitys jatkuu edelleen historiaan nähden heikkona. Korkean tuottavuuden toimialojen tuotanto on supistunut ja koko talouden rakenne on palveluvaltaistunut. Kokonaistuottavuuden trendikasvun arvioidaan keskipitkällä aikavälillä lähenevän yhden prosentin kasvua, kun 2000-luvun alkupuolella kasvu ylsi keskimäärin yli kahdeksan prosentin vuodessa. Kokonaistuottavuuden arvioitu trendikasvu on kuitenkin selkeästi viimeisen kymmenen vuoden keskiarvoa korkeampi.

Kokonaistuottavuuden ja työpanoksen lisäksi talouden tuotantoedellytyksiin vaikuttaa pääomakanta. Useita vuosia matala investointiaste hidasti pääomakannan

---

¹ Keskipitkän aikavälin talousnäkyviä voidaan arvioida potentiaalisen tuotannon avulla, sillä sen ajatellaan määrittävän talouden kasvuedellytykset. Valtiovarainministeriö käyttää potentiaalisen tuotannon arvioinnissa EU:n komission ja jäsenmaiden yhdessä kehittämää tuotantofunktiomenetelmää, jossa potentiaalisen tuotannon kasvu jaetaan arvioihin potentiaalisen työpanoksen, pääoman ja kokonaistuottavuuden kehityksestä. Potentiaalinen tuotanto ja tuotantokuilu ovat havaitsemattomia muuttujia, joiden arviointiin liittyy epävarmuutta etenkin voimakkaan suhdannesyklin sekä tuotantorakenteen nopean muutoksen aikana.

kasvua ja heikensi tulevaa talouden kasvupotentiaalia. Investointien vilkastuminen ja kohonnut investointiaste kuitenkin lisäävät keskipitkällä aikavälillä pääomakan-
nan kasvun kautta potentiaalista tuotantoa noin puolella prosentilla vuodessa.

Tuotantokuilun arvioidaan olevan noin puoli prosenttia positiivinen suhteessa po-
tentiaaliseen tuotantoon v. 2019. Bruttokansantuote kasvaa hieman potentiaalista
tuotantoa hitaammin vuosina 2020–2021, jolloin positiivinen tuotantokuilu alkaa
hitaasti sulkeutua. Keskipitkällä aikavälillä positiivisen tuotantokuilun arvioidaan
sulkeutuvan, kun hyvä suhdannetilanne ennen pitkää taittuu. Seuraavan laskusuh-
danteen ajoituksen arvioiminen on kuitenkin hyvin vaikeaa.

Taulukko 3. Keskeisiä lukuja keskipitkällä aikavälillä

	2017	2018	2019**	2020**	2021**	2022**	2023**
BKT markkinahintaan, määrän muutos,%	2,7	2,4	1,6	1,2	1,1	0,9	0,7
Bruttokansantuote, mrd. euroa	224	234	242	250	258	265	272
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,7	1,1	1,2	1,5	1,7	1,8	1,8
Työttömyysaste, %	8,6	7,4	6,6	6,3	6,2	6,3	6,5
Työllisyysaste, %	69,6	71,7	72,6	73,2	73,5	73,5	73,3
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-0,8	-0,7	-0,6	-0,3	-0,4	-0,6	-0,7
Valtio	-1,8	-1,2	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7	-0,8
Paikallishallinto	-0,2	-0,8	-1,0	-0,8	-0,9	-1,0	-1,0
Sosiaaliturvarahastot	1,2	1,3	1,1	1,3	1,2	1,1	1,1
Rakenteellinen jäämä, suhteessa BKT:een, %	-0,5	-0,8	-1,0	-0,4	-0,5	-0,7	-0,7
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	61,3	58,9	58,3	57,8	58,1	58,6	59,4
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	47,2	44,9	44,2	43,4	43,2	43,2	43,5
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta ¹	-0,5	0,3	0,4	0,2	0,2	0,2	0,0

¹ Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä

HALLITUSOHJELMAN TALOUSPOLIITTINEN KOKONAISUUS

Hallitusohjelman talouspoliittisia päätöksiä ei ole vielä huomioitu kokonaistaloudellisessa ennusteessa

Pääministeri Rinteen hallitus nimitettiin 6.6.2019. Neuvottelutulos uuden hallituksen ohjelmasta julkaistiin 3.6.2019. Hallitusohjelmassa hallituskauden keskeisimmiksi tavoitteiksi asetetaan työllisyysasteen nostaminen 75 prosenttiin vuoden 2023 loppuun mennessä, julkisen talouden tasapainottaminen normaalissa kansainvälisen talouden tilanteessa vuoteen 2023 mennessä sekä eriarvoisuuden ja tuloerojen pienentäminen. Lisäksi hallituksen tavoitteena on, että Suomi etenee kohti hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä.

Valtiovarainministeriön kesän 2019 kokonaistaloudellinen ennuste ei sisällä hallitusohjelmassa linjattuja talouspoliittisia toimenpiteitä vuosille 2020–2023. Hallitusohjelmassa kuvataan menokehystaso ja pysyvien meno- ja veromuutosten mittaluokka vuoden 2023 tasolla. Lisäksi ohjelmassa kuvataan vuosille 2020–2022 ajoittuvien kertaluonteisten menolisäysten mittaluokka. Toimenpiteiden tarkempi ajoitus päätetään kuitenkin myöhemmin. Hallitusohjelman talouspoliittiset toimenpiteet huomioidaan valtiovarainministeriön kokonaistaloudellisessa ennusteessa sitä mukaa, kun toimenpiteitä koskevat päätökset täsmentyvät ja niiden vaikutukset ovat todennettavissa.

Laskelma hallitusohjelman talouspoliittisista toimista ja tavoitteista

Tässä kehikossa on esitetty laskelma siitä, miten hallitusohjelmassa suunnitellut talouspoliittiset linjaukset ja tavoitteet voisivat vaikuttaa julkiseen talouteen, jos ne toteutuisivat hallitusohjelmassa kaavaillun mukaisesti.

Tarkastellut hallitusohjelman talouspoliittiset toimet ja tavoitteet

Suorat budjettitoimet:

- Pysyvät menolisäykset 1,3 mrd. euroa vuoden 2023 tasolla
- Lisätalousarviovaraus 0,1 mrd. euroa ja jakamaton varaus 0,1 mrd. euroa vuoden 2023 tasolla
- Menojen uudelleenkohdennukset 0,2 mrd. euroa
- Kertaluonteiset menolisäykset yht. 3,05 mrd. euroa vuosina 2020–2022 sekä niiden rahoitus pääosin omaisuustuloilla
- Verokokonaisuus, joka vahvistaa julkista taloutta nettona runsaat 0,7 mrd. euroa

Rakenteellisia toimenpiteitä edellyttävä tavoite:

- Työllisyysaste 75 prosenttiin vuoteen 2023 mennessä

Koska hallitusohjelman toimenpiteet ovat osin vielä täsmentymättä, tässä laskelmassa on esimerkinomaisesti oletettu seuraavaa:

- Pysyvistä menolisäyksistä, menojen uudelleenkohdennuksista ja verotoimista puolet toteutuu v. 2020, neljännes v. 2021 ja loppu neljännes v. 2022.
- Kertaluonteiset noin 3 mrd. euron menolisäykset jakautuvat tasaisesti vuosille 2020–2022.
- Työllisyys kohenee tasaisesti vuosina 2020–2023 siten, että työllisiä on hallituskauden lopussa 60 000 henkeä perusuraa enemmän.
- Työllisyyttä kohentavien toimien mahdolliset kustannukset julkiselle taloudelle rahoitetaan menoja uudelleenkohdentamalla tai sisällyttämällä ne hallitusohjelman pysyviin tai kertaluonteisiin menolisäyksiin.

Taulukko. Työllisyysastetavoitteen edellyttämä talouskasvu ja julkisen talouden rahoitusasema

	2019	2020	2021	2022	2023
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto, % suhteessa BKT:hen					
perusura (VM kesäkuu 2019)	-0,6	-0,3	-0,4	-0,6	-0,7
perusura + suorat budjettitoimet	-0,6	-0,9	-1,0	-1,2	-1,0
perusura + suorat budjettitoimet + työllisyysastetavoitteen edellyttämä talouskasvu	-0,6	-0,3	-0,1	-0,2	0,1
Työllisyysaste, %	72,7	73,7	74,4	74,9	75,0
BKT:n määrän muutos, %	1,6	2,8	2,5	1,4	1,1
Inflaatio, %	12	1,5	1,9	1,9	1,9

Ilman työllisyysastetta kohentavia toimia julkinen talous olisi vuosina 2020–2023 noin prosentin alijäämäinen suhteessa BKT:hen. Hallitusohjelmaan sisältyvät suorat budjettitoimet heikentävät julkisen talouden rahoitusasemaa noin 0,6 mrd. eurolla vuoden 2023 tasolla.

- Pysyvät menolisäykset, lisätalousarviovaraus ja jakamaton varaus kasvattavat julkisia menoja yhteensä noin 1,5 mrd. eurolla valtiovarainministeriön kevään ennusteeseen verrattuna vuoden 2023 tasolla, jos lisätalousarviovaraus ja jakamaton varaus käytetään täysimääräisesti.
- Verokokonaisuus ja menojen uudelleenkohdennukset kattavat pysyvien menolisäysten, lisätalousarvion ja jakamattoman varauksen julkista taloutta heikentävästä vaikutuksesta noin 0,9 mrd. euroa.

- Kertaluonteiset 3,05 mrd. euron panostukset investointeihin ja kokeiluihin on suunniteltu rahoitettavan pääosin omaisuuden myynnein. Omaisuuden myyntitulot eivät näy kansantalouden tilinpidossa tuloina. Kertaluonteiset panostukset heikentävät siksi julkisen talouden rahoitusasemaa vuosina 2020–2022. Jos panostukset päättyvät v. 2022, niillä ei ole juuri vaikutusta julkisen talouden rahoitusasemaan v. 2023.

Hallitusohjelmassa asetettu julkisen talouden tasapainotavoite perustuu pyrkimykseen saavuttaa 75 prosentin työllisyysastetavoite vuoteen 2023 mennessä. Laskelmassa on arvioitu, millaista talouskasvua 75 prosentin työllisyysasteen saavuttaminen vaatisi. Kestävä talouskasvu edellyttää paitsi työllisyysasteen nostamista, myös työn tuottavuuden vahvistumista.

Työllisyysastetavoitteen saavuttaminen edellyttää merkittäviä rakenteellisia uudistuksia, jotka lisäävät sekä työvoiman tarjontaa että sen kysyntää. Tämä edellyttää että:

- Työmarkkinajärjestöt sopivat tehokkaista ja mittaluokaltaan riittävästä toimista, joilla työn kysynnän ja tarjonnan kohtaanto paranee, rakenteellinen työttömyys alenee ja työvoiman ulkopuolella olevista aiempaa useammat aktivoituvat hakemaan töitä.
- Talous ja työvoiman kysyntä kasvavat koko hallituskauden ajan perusuraa nopeammin.
- Jotta työllisyys kasvu kohentaisi julkista taloutta, uusien työpaikkojen tulisi syntyä yksityiselle sektorille.

BKT:n kasvun tulisi perusuraan verrattuna olla vuosittain keskimäärin prosenttiyksikön nopeampaa seuraavien neljän vuoden aikana, jotta työllisyys nousisi tarvittavat 60 000 henkeä ennustettua korkeammaksi vuoteen 2023 mennessä. Myös työn tuottavuuden tulisi kasvaa ennustettua nopeammin.

Talouskasvun kiihtyminen edellyttää mm. hyödykemarkkinoiden kilpailun lisäämistä ja sääntelyn purkua sekä työn tarjontaa lisääviä uudistuksia. Talouskasvua työn tarjonnan lisääntymisen kautta vahvistavilla toimilla olisi myös työn tuottavuutta parantava vaikutus. Lisäksi tällaiset toimet hillitsevät BKT:n hintojen nousua. Kuluttajahintojen nousua puolestaan kiihdyttää välillisen verotuksen kiristyminen. Myös hallitusohjelman mukaisilla menolisäyksillä on työn kysyntää lisäävä vaikutus, joka painottuu hallituskauden alkuvuosiin.

Työllisyysastetavoite voidaan saavuttaa hyvin erilaisilla BKT:n kasvu-urilla. Työn tarjontaa voimakkaasti lisäävät toimet voivat jopa alentaa työn tuottavuutta lyhyellä aikavälillä, vaikka niillä on pitkällä aikavälillä talouskasvua ja työn tuottavuutta lisäävä vaikutus.

1 Talousnäkymät

1.1 Kansainvälinen talous

Maailmantalouden näkymät epävarmat

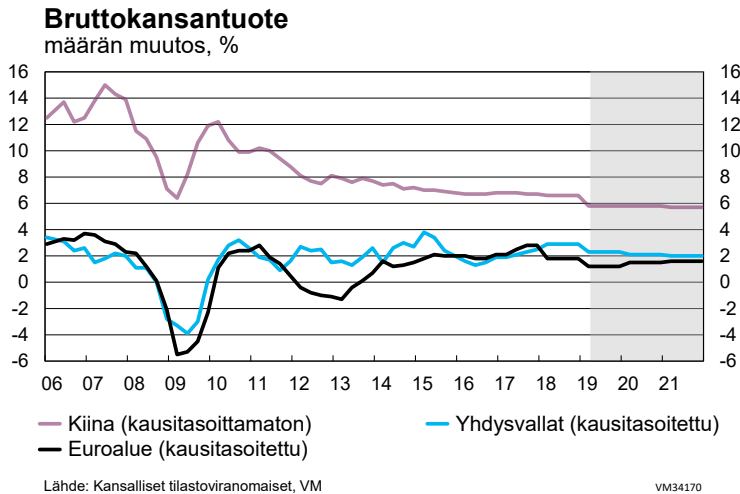
Maailmantalouden kasvu hidastuu tänä vuonna huomattavasti viime vuodesta. Hidastuminen johtuu pitkälti Yhdysvaltojen ja Kiinan välisestä kauppakonfliktista, mikä hidastaa maailmankaupan kasvua. Monessa keskeisessä taloudessa kasvu on kotimarkkinavetoista. Maailmantalouden kasvu hidastuu viime vuoden 3,6 prosentista 3,3 prosenttiin tänä vuonna. Alkuvuoden odotettua myönteisemmät kasvuluvut näyttäisivät viittaavan elpymiseen, mutta kaiken kaikkiaan näkymät ovat vielä epävarmoja.

Yhdysvaltojen talouskasvu oli odotettua vahvempaa kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä viime vuoden lopun heikon kehityksen jälkeen. Kasvu kuitenkin hidastuu viime vuodesta yksityisen kulutuksen kontribuution heikennyttyä. Kuluttajien luottamus nykyiseen tilanteeseen on vahvaa, mutta odotukset tulevasta kehityksestä ovat vaimeampia. Kauppakonflikti Kiinan kanssa heikentää odotuksia teollisuuden uusista vientitilauksista. Kuluttajahintainflaation pysyminen alle keskuspankin tavoitteen on synnyttänyt odotukset ohjauskorkojen alentamisesta. Konaistuotannon kasvu hidastuu viime vuoden 2,9 prosentista 2,3 prosenttiin tänä vuonna ja edelleen 2,1 prosenttiin ensi vuonna.

Kiinan taloutta kuvaavat ennakoivat indikaattorit viittaavat talouskasvun hidastumisen jatkumiseen. Yksityistä kulutusta heijastava vähittäiskauppa on hidastunut pidempään. Kauppakonfliktin jatkuminen Yhdysvaltojen kanssa varjostaa viennin näkymiä lähivuosina. Hallitus pyrkii tukemaan kasvua elvyttävällä finanssipolitiikalla. Kasvu jää kuitenkin vajaaseen kuuteen prosenttiin ennusteperiodilla.

Pitkälti rakenteellisista syistä johtuva hidaskasvu leimaa lähivuosien näkymiä Japanissa. Inflaatio ei ole kiihtynyt odotetusti, joten kasvua tukevan, erittäin keveän rahapolitiikan odotetaan jatkuvan. Arvonlisäveron nostaminen tämän vuoden loka-kuussa aiheuttaa epävarmuutta. Kasvu pysyttelee vajaassa prosentissa lähivuosina.

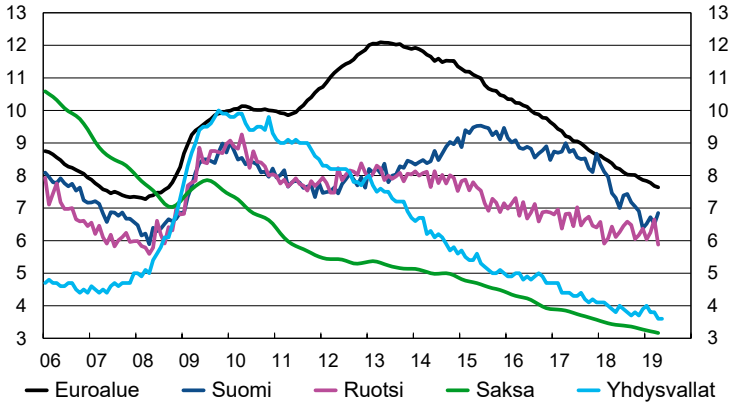

Euroalueen näkymät heikentyivät viime vuoden aikana. Erityisesti teollisuuden luottamus talouskehitykseen laski. Kuitenkin, kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä talouskasvu oli odotuksia nopeampaa monessa eurooppalaisessa taloudessa. Kotimainen kysyntä ylläpitää kasvua keskeisissä talouksissa siinä missä viennin näkymät ovat vaatimattomammat. Euroalueen kasvu hidastuu kuluvana vuonna 1,2 prosenttiin, mutta elpyy runsaaseen 1½ prosenttiin lähivuosina.

Brexitin liittyvä epävarmuus vaimentaa Ison-Britannian kasvunäkymiä. Alhaisesta työttömyydestä huolimatta kuluttajien luottamus talouskehitykseen on heikkoa. Teollisuuden näkymät ovat vaikeat. Talouskasvu on vaikeaa lähivuosina, n. prosentin tuntumassa.

Työttömyysaste

kausitasoitettu, %

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset

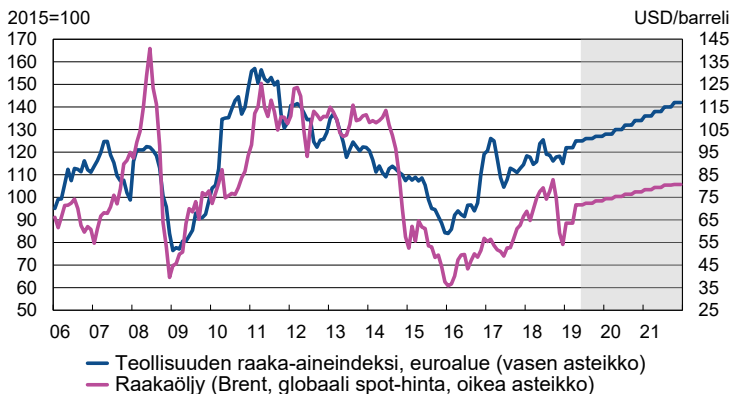
VM34170

Venäjän talouskasvu ylitti odotukset v. 2018. Talouden kasvupotentiaali on kuitenkin yhä vaatimatonta ja talouskehitystä haittaavat mittavat rakenteelliset ongelmat, kuten matala kapasiteetin käyttöaste, heikko työn tuottavuus sekä yritysten toimintaympäristön puutteet. Kasvu hidastuu vajaaseen 1½ prosenttiin lähivuosina.

Intian talouskasvu on nopeaa lähivuosina kotimaisen kysynnän vetämänä. Toteutetut rakenneuudistukset lujittavat myönteistä näkymää.

Raakaöljyn hinta on noussut jonkin verran vuodenvaihteen alhaiselta tasolta, joskin se on laskenut voimakkaasti aivan viime aikoina. Öljyn hinta on erittäin altis nopeille muutoksille. Lähivuosina hinta nousee jonkin verran. Muiden raaka-aineiden hintojen odotetaan nousevan ennusteperiodilla maltillisesti.

Raaka-aineiden hinnat

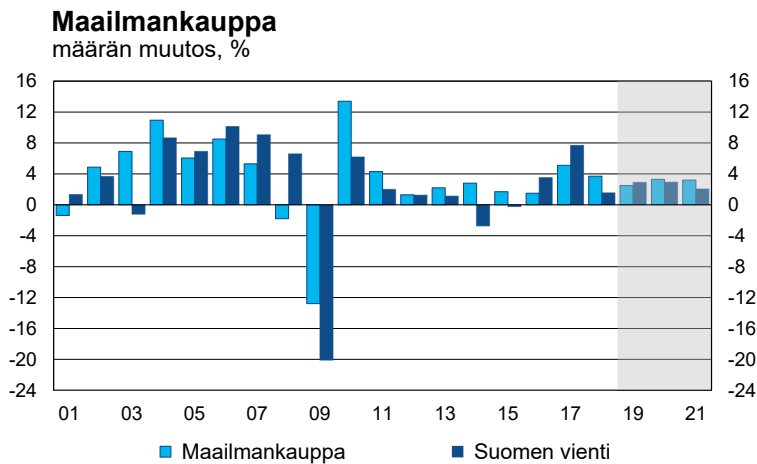
Lähde: Hamburgisches WeltWirtschafts Institut, Macrobond, VM

VM34170

Lyhyiden markkinakorkojen odotetaan pysyvän euroalueella alhaisella tasolla, kun odotukset ohjauskoron nostosta ovat lykkääntyneet. Valtionlainojen korot ovat pysytelleet matalana euroalueella pois lukien Italiassa poliittisten jännitteiden takia.

Jännitteet varjostavat maailmankauppaa

Yhdysvaltojen ja Kiinan välinen kauppakonflikti heikentää maailmankaupan näkymiä. Kaupan kasvu hidastui voimakkaasti viime vuoden lopulla, mistä johtuen kasvukontribuutio tälle vuodelle on negatiivinen. Maailmankaupan kasvu hidastuu 2½ prosenttiin tänä vuonna, mutta elpyy kuitenkin lähivuosina.

Lähde: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, Tilastokeskus, VM

VM34170

Riskit varjostavat maailmantalouden näkymiä

Kauppakonfliktien laajentuminen on talousnäkymien keskeinen alasuuntainen riski. Yhdysvaltojen kauppapolitiikan vaikea ennustettavuus korostaa riskiä. Mahdollinen kova Brexit heikentäisi Euroopan näkymiä. Italian talouspolitiikkaan liittyvät riskit voivat konkretisoitua euroalueella. Geopoliittisten jännitteiden kärjistyminen nostaisi raakaöljyn hintaa.

Kauppakonfliktien lientyminen on mahdollinen positiivinen riski.

Taulukko 4. Bruttokansantuote

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	määrän muutos, prosenttia					
Maailma (PPP)	3,2	3,6	3,6	3,3	3,4	3,3
Euroalue	1,8	2,4	1,8	1,2	1,5	1,6
EU	1,7	2,3	1,8	1,2	1,4	1,5
Saksa	1,9	2,2	1,5	0,6	1,6	1,7
Ranska	1,2	2,2	1,6	1,3	1,4	1,3
Ruotsi	1,3	2,1	2,4	1,4	1,8	1,8
Iso-Britannia	1,8	1,8	1,4	1,0	0,9	0,8
Yhdysvallat	1,6	2,4	2,9	2,3	2,1	2,0
Japani	1,0	1,9	0,8	0,9	0,8	0,7
Kiina	6,7	6,8	6,6	5,8	5,8	5,7
Intia ¹	6,7	6,2	7,4	7,6	7,4	7,3
Venäjä	-0,2	1,6	2,3	1,4	1,3	1,2

¹ Tilivuosi

Lähde: Eurostat, kansalliset tilastoviranomaiset, IMF, Maailmanpankki, VM

Taulukko 5. Taustaoletukset

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
Maailmankaupan kasvu, %	1,5	5,1	3,7	2,5	3,3	3,2
USD/EUR	1,10	1,15	1,18	1,11	1,08	1,08
Teollisuuden raaka-ainehinnat, EA, € (2015=100)	96,5	114,5	118,5	124,9	131,0	139,0
Raakaöljy (Brent), \$/barreli	45,2	54,8	71,6	70,3	75,9	79,7
3 kk euribor, %	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,2	0,1
Valtion obligaatiot (10 v), %	0,4	0,5	0,7	0,3	0,6	1,1
Viennin markkinaosuus (2010=100) ¹	90,0	94,0	92,0	92,0	92,0	91,0
Tuontihinnat, %	-2,2	3,8	3,6	2,4	2,4	1,8

¹ Viennin kasvun suhde maailmankaupan kasvuun

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, CPB, HWWI, Reuters, VM

1.2 Ulkomaankauppa

Maailmankaupan hitaampi kasvu heijastuu Suomen viennin kasvuun ennustejaksolla. Vientikysynnän kasvu hidastuu v. 2019, mikä johtuu ennen kaikkea euroalueen maltillisemmasta talouskasvusta. Näkymät Suomen tärkeimmillä vientimarkkinoilla ovat heikentyneet, vaikka ensi vuodesta eteenpäin vientikysyntä kehittyikin taas suotuisammin.

1.2.1 Vienti ja tuonti

Suomen vientikysyntä kasvaa vain 1,8 % v. 2019 ennen kaikkea Euroopan heikentyneiden näkymien takia. Suomen tärkeimpien vientimarkkinoiden Saksan ja Ruotsin teollisuuden uusien tilausten suunta on ollut alkuvuonna laskeva. Euroopan osuus Suomen viennistä on suuri, joten Suomen vientikysyntä kehittyy maailmankaupan kehitystä heikommin. Maailmankaupan kasvukin jää vain 2,5 prosenttiin v. 2019, sillä kehittyvien talouksien kasvu on aiempaa ennakoitua heikompaa.

Vaikka näkymät vientimarkkinoilla ja maailmantaloudessa ovat heikentyneet, Suomen vientiteollisuuden näkymät eivät ennustejakson alkupuolella heikkene merkittävästi. Vuonna 2019 vienti kasvaa kuitenkin ensisijaisesti laivatoimitusten seurauksena. Muilla teollisuuden aloilla kasvu on vaatimatonta. Palveluissa viennin kasvu jatkuu hieman nopeampana. Vuoden 2019 ensimmäisellä neljänneksellä viennin määrä kasvoi 3,8 %. Kasvua tuli sekä tavara- että palveluviennistä, mutta palveluviennin kasvu oli nopeampaa. Vuonna 2019 viennin määrä kasvaa 2,9 %.

Vuosina 2020 ja 2021 maailmankaupan ja Suomen vientikysynnän ennustetaan pirstyvän. Suomen vientikysyntä kasvaa 2,7 % v. 2020 ja 2,6 % v. 2021. Vientikysynnän valoisimmat näkymät johtuvat erityisesti tärkeimpien eurooppalaisten vientimarkkinoiden paremmasta talouskehityksestä. Viennin kasvu on kuitenkin maltillisella uralla seuraten vientikysynnän kehitystä. Suomen viennin maailmanmarkkinaosuus ei kasva. Ennustejakson loppua kohti viennin kasvuvauhti hidastuu.

Vientiin vaikuttavia epävarmuustekijöitä löytyy muun muassa kansainvälisen kauppajärjestelmän toimivuudesta. Keskeisten talouksien väliset kauppajännitteet saattavat heijastua maailmankauppaan ja välittyä sitä kautta Suomen vientiin. Toisaalta yksikkötyökustannusten kehitys voi heijastua vientiin epäsuotuisasti ennustejaksolla, jos kilpailijamaiden kustannusten nousu on hitaampaa kuin Suomessa.

Vuoden 2019 ensimmäisellä neljänneksellä tuonnin määrä laski 1,9 %. Lasku johtui tavaroiden tuonnin hiipumisesta, sillä palvelutuonti kasvoi reippaasti. Ennustejaksolla tuontia pitää yllä ensin kotimainen kulutuskysyntä, joskin tuonnin kasvu jää v. 2019 selkeästi edeltäviä vuosia hitaammaksi. Tuonti kasvaa 1,9 % v. 2019. Ennusteen loppupuolella nopeammin kasvavat kone- ja laiteinvestoinnit heijastuvat myös tuontiin, ja tuonnin kasvu nopeutuu vuodesta 2020 alkaen.

Taulukko 6. Ulkomaankauppa

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	määrän muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	3,5	7,7	1,5	2,9	2,9	2,0
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	5,4	3,8	3,8	1,9	2,6	1,9
	hinnan muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-1,9	3,3	3,8	1,9	2,1	1,8
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	-2,2	3,8	3,6	2,4	2,4	1,8

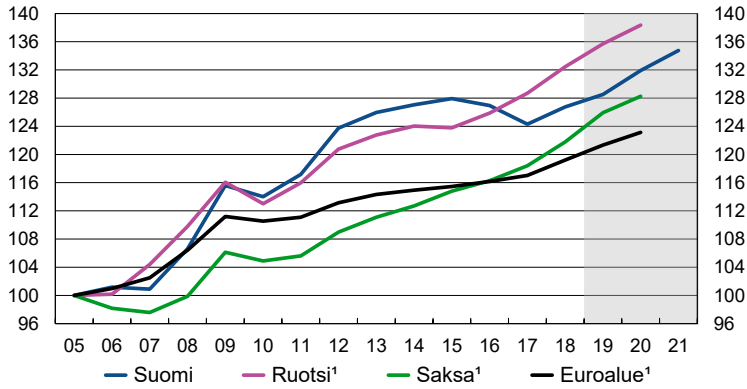
1.2.2 Hinnat ja vaihtotase

Tuontihinnat ovat nousseet raaka-aineiden hintojen mukana vuoden 2019 ensimmäisellä neljänneksellä. Myös ennustejaksolla teollisuuden käyttämien raaka-aineiden ja öljyn hintakehitys nostavat tuontihintoja. Tuontitavaroiden hintojen nousu kiihtyy erityisesti v. 2020, mutta hidastuu taas v. 2021.

Vaihtosuhte heikkeni vuoden ensimmäisellä neljänneksellä selkeästi, sillä vientitavaroiden hintojen nousu oli heikkoa. Ennustejaksolla vientihintojen kehitys on kaiken kaikkiaan maltillista ja hitaampaa kuin tuontihintojen kasvu. Vuonna 2020 vientihinnat nousevat edellisvuotta nopeammin seuraten tuontihintojen nousua. Vaihtosuhte ei heikkene merkittävästi ennustejakson loppupuolella.

Ennustejaksolla tuonnin ja viennin arvo kasvavat sekä volyyminkasvun että hintojen nousun seurauksena. Viennin arvo kasvaa v.2019 tuontia nopeammin, mikä pienentää tavaroiden ja palveluiden taseen alijäämää. Vuosina 2020 ja 2021 viennin ja tuonnin arvo kehittyvät käsi kädessä. Kauppataseen ylijäämä nousee ennustejakson loppupuolella lähes puoleentoista miljardiin euroon, mutta palvelutase pysyy yli kaksi ja puoli miljardia euroa alijäämäisenä. Vaihtotase pysyy alijäämäisenä, sillä tuotantotekijäkorvausten ja tulonsiirtojen alijäämä ei pienene. Myös ensitulon tili on tulonsiirtojen lisäksi lievästi alijäämäinen ennustejaksolla.

Yksikkötyökustannukset 2005=100, nimelliset

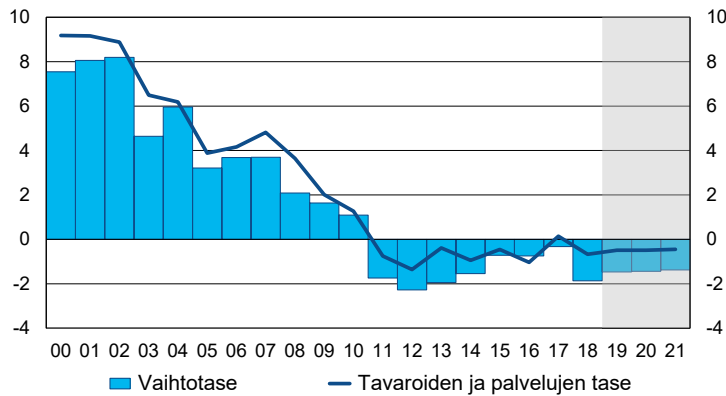

¹ Euroopan komission ennuste

Lähde: Euroopan komissio, Tilastokeskus, VM

VM34170

Vaihtotase suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Taulukko 7. Vaihtotase

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	miljardia euroa					
Tavaroiden ja palvelujen tase	-2,2	0,3	-1,6	-1,2	-1,2	-1,2
Tuotannon tekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	0,6	-1,0	-2,8	-2,4	-2,4	-2,4
Vaihtotase	-1,6	-0,7	-4,4	-3,6	-3,6	-3,6
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-0,7	-0,3	-1,9	-1,5	-1,4	-1,4

1.3 Kotimainen kysyntä

1.3.1 Yksityinen kulutus

Kotitalouksien säästöt nousevat

Yksityisen kulutuksen kasvu pysyy vakaana v. 2019, vaikka kotitalouksien käytettävissä olevien reaalityulojen kasvu on lähes 3 %. Tilastokeskuksen mukaan yksityinen kulutus supistui ensimmäisellä neljänneksellä. Varsinkin kestokulutustavaroiden kysyntä aleni alkuvuonna, kun autojen ensirekisteröinnit vähenivät. Myös palveluiden kysyntä supistui edelliseen neljännekseen verrattuna. Kotitalouksien säästäminen onkin kääntynyt positiiviseksi, mutta säästämisaste on edelleen historiallisesti alhaisella tasolla.

Vuonna 2019 yksityisen kulutuksen kasvua tukee ansiotason nousu sekä työllisyyden koheneminen. Palkkasumma nousee lähes 4 % ja ylläpitää kotitalouksen käytettävissä olevien tulojen nopeaa kasvua.

Vuonna 2020 yksityinen kulutus kasvaa käytettävissä olevien tulojen tukemana. Palkkasumman kasvua ylläpitää ansiotason kasvun kiihtyminen työllisten kasvun hidastuessa. Palkkasumman kasvu pysyy yhtä nopeana kuin tänä vuonna. Ansiotason kasvua kiihdyttää tilapäisesti julkisen sektorin lomarahojen palautuminen v. 2020.

Vuonna 2021 ansiotaso jatkaa nopeaa nousuaan. Palkkasumman kasvu kuitenkin hidastuu hivenen työllisyyden kasvun hidastuessa, mikä hidastaa kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvua. Yksityisen kulutuksen kasvu ei kuitenkaan hidastu. Inflaation maltillisesta kiihtymisestä huolimatta reaalityulojen kasvu säilyy nopeana. Yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu vähän tulojen kasvua hitaampana ja siten kotitalouksien säästöt nousevat. Kotitalouksien säästämisaste nousee vähitellen noin yhteen prosenttiin suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

Teollisuuden ja kuluttajien luottamus

saldo, kausitasoitettu

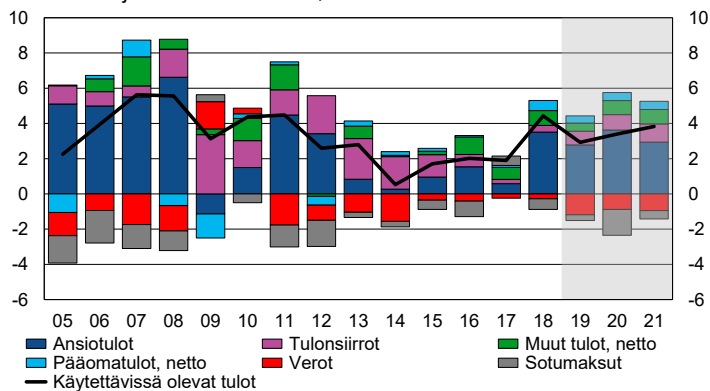

Lähde: Euroopan komissio

VM34170

Kotitalouksien käytettävissä olevat nimellistulot

muutos ja kasvuvaiikutukset, %

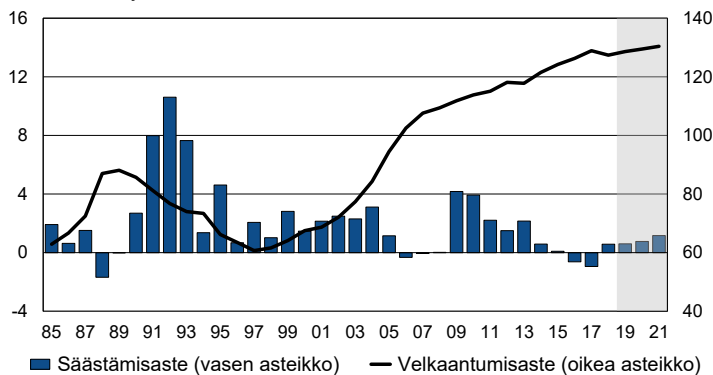

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Kotitalouksien säästäminen ja velkaantuminen

osuus käytettävissä olevista tuloista, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

KOTITALOUKSIEN VELKAANTUMINEN JATKUU EDELLEEN

Tarvetta sekä keinoja hillitä luottojen nousua on pohdittu useissa eri tapauksissa. Kotitalouksien kasvava velkaantuneisuus on viime aikoina herättänyt huolta usealla eri taholla; mm. Euroopan järjestelmäriskikomitea ja IMF ovat nostaneet sen esille Suomea käsittelevissä raporteissaan. Suurimmat velat ovat keskittyneet verrattain pienelle joukolle kotitalouksia, jotka ovat siten erityisen haavoittuvia talouden tai asuntomarkkinoiden negatiiviselle kehitykselle. Myös vaihtuvakorkoisten viitekorkojen yleisyys ja sen myötä kotitalouksien altistuminen korkoriskille on esitetty huolenaiheena. Keväällä Suomen Pankki nosti esille huolestuttavan suureksi kasvaneet kotitalouksien velan. Asuntolainojen lisäksi huolta on herättänyt taloyhtiölainojen nopea kasvu sekä kulutusluotot.

Velkaa on kolmella kotitaloudella viidestä. Noin 18 prosentilla velkaantuneista kotitalouksista velkaantumisaste on yli 300 %. Tällaisia kotitalouksia oli vielä 1990-luvun lopussa vain muutama prosentti. Jos suuria velkoja mitataan velkojen suhteella kokonaisvarallisuuteen ja asetetaan suurien velkojen raja-arvoksi 75 %, suurien velkojen osuus on pysynyt lähes ennallaan 1990-luvun lopulta alkaen. Vuonna 2016 joka neljännellä velallisella kotitaloudella velan määrä ylitti 75 % kotitalouden varoista. Sen mukaan varallisuuden arvolla mitattuna oma asunto oli selvästi merkittävin varallisuuserä, sillä sen osuus kokonaisvaroista oli noin puolet.

Eniten velkaa suhteessa tuloihin on 35-44-vuotiailla sekä 25-34-vuotiailla. Näissä ikäryhmissä asuntovelka muodostaa lähes 80 % kotitalouksien veloista. Alle 24-vuotiaiden velkaantuminen on pysytellyt alle 80 prosentissa suhteessa käytettävissä oleviin rahatuloihin. Keskimäärin asuntovelkaa on vain noin joka kolmannella kotitaloudella ja velkoja yleensä noin 60 prosentilla kotitalouksista.

Velat suhteessa tuloihin ovat suurimmat pareilla, joilla on alle 7-vuotiaita lapsia. Näissä kotitalouksissa keskimääräiset velat suhteessa tuloihin ylittävät 200 %. Tämä ryhmä on ollut varallisuustutkimuksissa aina velkaantunein ryhmä, ja tässä ryhmässä velkaantuneisuuden nousu on ollut viimeisen 20 vuoden aikana selvästi nopeinta. Pareilla, joilla on pieniä alle 7-vuotiaita lapsia asuntovelat suhteessa varallisuuteen ovat keskimääräistä suurempia, mutta muutos 20 vuoden aikana ei ole ollut merkittävä. Alle 35-vuotiaiden, joko yhden hengen talouksissa asuvien tai lapsettomien parien, velka suhteessa varallisuuteen on suhteessa noussut eniten viimeisen 20 vuoden aikana, kun taas muutos velan suhteessa tuloihin on lähempänä keskiarvoa.

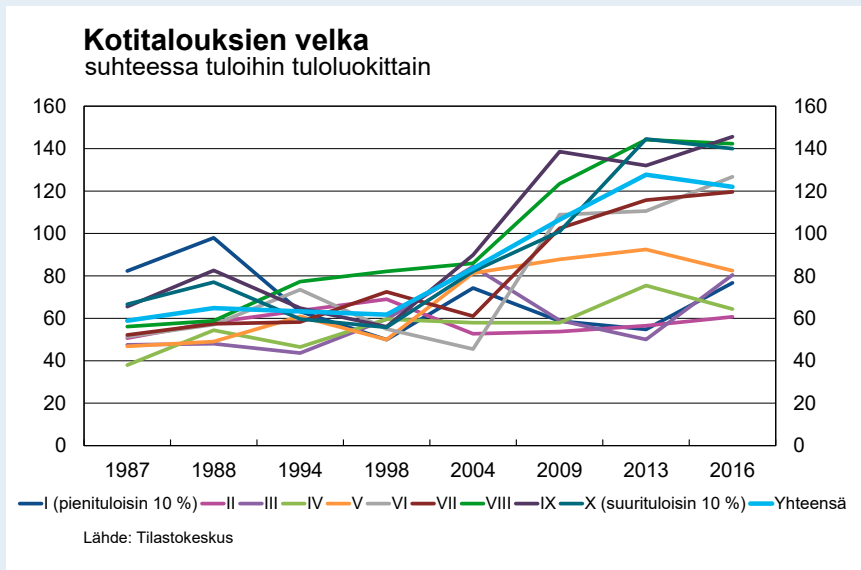
Velkaantuneisuus on yleisintä suurituloisten joukossa. Jos noin 60 prosentilla kaikista kotitalouksista on velkaa, niin kolmessa suurituloisimmassa tulokymmenyksessä kolmella neljästä kotitaloudesta on velkaa. Kahden pienimmän tulokymmenyksen velkaantuneiden kotitalouksien osuus jää vain alle 10 prosenttiin. Tilastokeskuksen mukaan 6 % kotitalouksista oli luottorajoitteisia v. 2016. Useimmin luottorajoitus koski

yksinhuoltajatalouksia, joista 15 % ilmoitti kohdanneensa ongelmia luotonsaannissa. Suurituloisten velkaantumisasteet ovat selvästi keskiarvoa suurempia, mutta eivät kuitenkaan lapsiperheiden tasolla. Pienituloisten velkaantumisasteet ovat selvästi keskimääräistä alhaisempia, mutta velat suhteessa tuloihin ovat lisääntyneet huomattavasti edelliseen varallisuustutkimukseen verrattuna.

Vuoden 2016 jälkeen kotitalouksien velkaantuminen on jatkunut. Kotitalouksien velkojen suhde bruttovuosituloihin on noussut 127,4 % v. 2018., mikä on EU:n keskiarvon yläpuolella, vaikkakin edelleen selkeästi muiden Pohjoismaiden tason alapuolella.

Velkaantuneisuus suhteessa tuloihin on suurinta Uudellamaalla pois lukien pääkaupunkiseutu ja pienintä Pohjois- ja Itä-Suomessa. Uudenmaan asuntovarallisuus on kuitenkin suurempaa kuin Pohjois- ja Itä-Suomessa. Asuntovelkojen suhde asuntovarallisuuteen on Uudellamaalla ja pääkaupunkiseudulla selvästi muuta Suomea alhaisempi, vaikka asuntovelan kotitaloutta kohden laskettava mediaani on paljon korkeampi pääkaupunkiseudulla ja Uudellamaalla kuin muualla Suomessa. Asuntovarallisuus ei ole kuitenkaan kehittynyt samaan tahtiin kuin asuntovelat ovat nousseet. Kuluttajahintaindeksillä mitattuna reaalin asuntovarallisuus on noussut vain 3 % vuosina 1987–2016, kun asuntovelka on kasvanut 50 %.

Kotitalouksien velka suhteessa tuloihin tuloluokittain

1.3.2 Julkinen kulutus

Julkisen kulutuksen suurimmat erät koostuvat henkilöstökuluista sekä ostetuista tavaroista ja palveluista. Julkisesta kulutuksesta noin kaksi kolmasosaa koostuu paikallishallinnon kulutuksesta, vajaa kolmannes valtion ja loput sosiaaliturvarahastojen kulutuksesta. Julkiset kulutusmenot kasvoivat viime vuonna, etenkin paikallishallinnon kulutusmenojen kasvu oli ripeää. Kasvu on jatkunut vahvana myös vuoden 2019 ensimmäisellä neljänneksellä. Kulutusmenojen hintaa kasvattavat kuluva- na vuonna sovitut palkankorotukset sekä lomarahaleikkauksen päättyminen.

Julkisen kulutusmenojen kasvu jatkuu lähivuosina. Sipilän hallituksen menosopeutustoimien kasvua vaimentava vaikutus hiipuu ja väestön ikääntymisestä johtuva palvelutarpeen kasvu jatkuu. Työmarkkinoiden palkankorotuspaineet voimistuvat, kun työttömyysaste lähestyy rakenteellisen työttömyyden tasoa. Tämän oletetaan kiihdyttävän ansiokehitystä, mikä välittyy kulutuksen hintaan nostaten sitä.

Taulukko 8. Kulutus

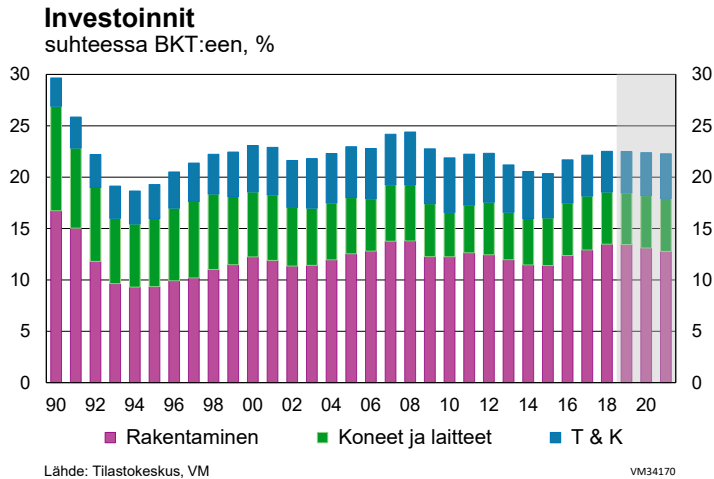
	2018	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Yksityinen kulutus	100,0	2,2	1,2	1,4	1,5	1,6	1,7
kotitaloudet	95,4	2,2	1,2	1,7	1,5	1,7	1,7
kestokulutustavarat	8,0	5,8	3,5	4,6	1,0	2,1	1,6
puolikestävät kulutustavarat	7,7	2,6	2,5	1,8	1,8	2,8	2,3
lyhytikäiset tavarat	25,5	0,5	-0,5	0,3	0,5	1,5	1,1
palvelut	54,3	2,1	1,7	1,9	2,0	1,5	1,8
voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	4,4	2,8	0,6	-3,7	1,5	0,5	0,5
Julkinen kulutus	100,0	1,8	-0,4	1,4	0,7	0,4	0,3
Kulutus yhteensä		2,1	0,7	1,4	1,3	1,3	1,2
Julkisyhteisöjen yksilölliset kulutusmenot		0,9	0,5	2,0	1,9	0,3	0,3
Yksilölliset kulutusmenot yhteensä		1,9	1,2	1,3	1,1	1,4	1,5
Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo		2,0	1,9	4,4	2,9	3,4	3,8
Yksityisen kulutuksen hinta		0,4	0,6	1,3	1,4	1,5	1,7
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitylo		1,6	1,3	3,1	1,5	1,8	2,1
		prosenttia					
Kulutuksen osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)		78,9	77,3	76,2	75,8	75,9	76,0
Kotitalouksien säästämisaste		-0,6	-0,9	0,6	0,6	0,8	1,2
Kotitalouksien velkaantumisasiaste ¹		126,3	128,9	127,4	128,6	129,5	130,4

¹ Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

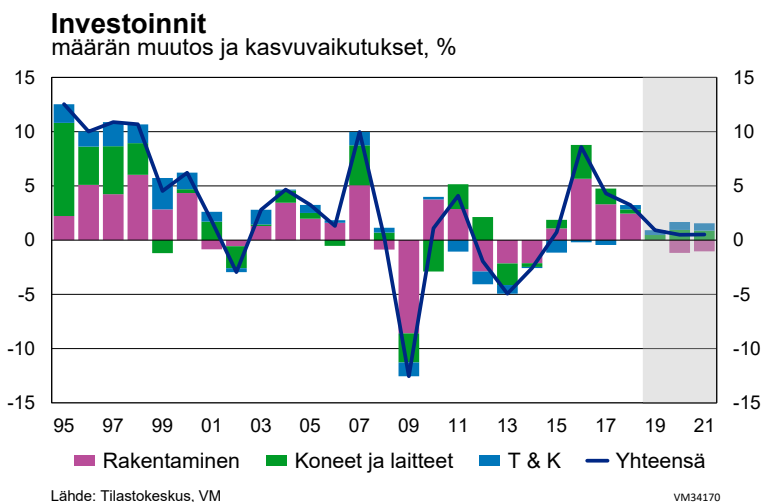
1.3.3 Yksityiset investoinnit

Asuntoinvestoinnit vähenevät – tuotannollisten investointien näkymät valoisat

Yksityisten investointien kasvuvauhti on hidastunut, sillä ne kasvoivat enää puoli prosenttia vuoden 2019 ensimmäisellä neljänneksellä. Yksityisten investointien arvioidaan kääntyvän laskuun vuoden 2019 aikana, kun asuntoaloitusten määrät lähtevät seuraamaan laskevaa lupakehitystä. Yksityisten investointien kokonaiskasvua heikentää koko ennustejaksolla juuri asuntoinvestointien väheneminen ja niin koko yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti jää 1,2 prosenttiin. Niiden suhde BKT:hen säilyy nykyisellä tasollaan, hieman yli 18 prosentissa.

Asuntotuotanto on ollut kahden viime vuoden ajan poikkeuksellisen korkealla, noin 45 000 asunnon vuosialoituksen tasolla. Myönnettyjen rakennuslupien määrät ovat kuitenkin laskeneet ennakoidusti alkuvuonna lähes kolmanneksella viime vuoden vastaavasta. Silti hieman yllättäen alkuvuonna asuntoja alettiin rakentaa enemmän kuin viime vuoden vastaavana aikana. Ennusteessa arvioidaan asuntojen aloitusten vähenevän tänä vuonna 38 000 kappaleeseen ja jatkavan edelleen alenemistaan ensi ja seuraavana vuonna. Asuntoinvestoinnit pysyvät silti hyvällä tasolla eikä niiden romahtamista odoteta. Korjausrakennusinvestointien ennustetaan kasvavan melko vakaata 1-2 prosentin vuosivauhtia koko ennustejakson ajan.

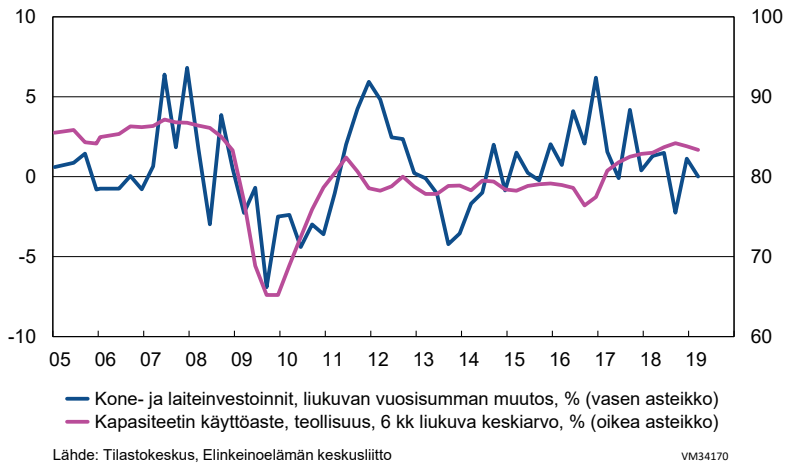

Tuotannollisten investointien näkymät ovat varsin valoisa, vaikka kuluvana vuonna investointivauhti jää vaatimattomaksi. Suomen taloudessa on valmisteilla monia suuria miljardin euron hankkeita. Tilanne on poikkeuksellinen, sillä tällaisia hankkeita ei ole ollut vireillä aiemmin yhtä monta samanaikaisesti. Erityisesti metsäteollisuudessa on suunnitteilla monia ympäristövaikutuksiltaan aiempia tehtaita parempia tuotantolaitoksia.

Kaikkiin valmisteilla oleviin hankkeisiin liittyy kuitenkin monia vaiheita mm. lupaprosessien puolella, jonka vuoksi niiden ajoittuminen on epävarmaa. Suhdante-tilanteen muuttuminen saattaa myös vaikuttaa lopulliseen investointipäätökseen. Nämä hankkeet lisäävät teollisuusrakentamista ja todennäköisesti myöhemmässä vaiheessa myös varastorakentamista.

Samoin kone- ja laiteinvestointien kasvun arvioidaan kiihtyvän selvästi ennustekauden aikana. Ennusteessa on korotettu oletusta toteutuvista hankkeista miljardista noin 1,5 mrd. euroon, koska osasta hankkeista on jo tehty päätös ja erityisesti, koska uusia hankkeita on ilmoitettu lisää. Vuosien 2019-2021 aikana aloitettavaksi suunniteltuja suuria hankkeita on noin 7 mrd. euron edestä.

Investoinnit ja kapasiteetin käyttöaste

Muun talonrakentamisen kuin asuntojen kuten myös maa- ja vesirakentamisen kasvun taustalla ovat erityisesti julkiset investoinnit. Sairaaloiden ja koulujen lupakehitys on myönteistä ja aloituksia on siten odottavissa lisää.

Tutkimus- ja kehitysmenojen arvioidaan kasvavan myös tänä vuonna, kuten mm. alkuvuonna toteutetussa Elinkeinoelämän keskusliiton investointikyselystä ilmeni. Samoin julkiset investoinnit tutkimukseen ja kehitykseen ovat kasvussa.

Taulukko 9. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2018	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	50,3	10,1	6,6	4,9	-1,0	-1,6	-2,2
asuinrakennukset	30,3	10,7	6,5	5,4	-2,4	-4,5	-4,5
muut talorakennukset	20,0	9,4	6,8	4,3	1,2	2,6	1,0
Maa- ja vesirakennukset	9,5	9,9	1,9	0,5	5,4	-3,8	0,2
Koneet ja laitteet	22,6	13,7	6,1	1,6	2,0	4,2	3,8
T&K-investoinnit ¹	17,6	-0,9	-2,3	2,2	2,5	4,1	3,7
Yhteensä	100,0	8,6	4,3	3,2	0,9	0,5	0,5
yksityiset	81,5	8,7	4,8	3,3	0,4	1,8	1,2
julkiset	18,5	8,0	2,4	3,0	3,3	-5,3	-2,5
		prosenttia					
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		22,0	22,3	22,5	22,3	22,2	22,1
yksityiset		17,8	18,2	18,3	18,1	18,2	18,3
julkiset		4,1	4,1	4,2	4,2	4,0	3,8

¹ sisältää henkiset omaisuustuotteet ja kasvatettavat varat

1.3.4 Julkiset investoinnit

Kokonaisinvestoinneista hieman alle 20 % on julkisia investointeja, joista runsas puolet koostuu paikallishallinnon ja vajaa puolet valtion investoinneista. Sosiaaliturvarahastojen osuus on hyvin pieni. Julkisista investoinneista vajaa 30 % on maa- ja vesirakennusinvestointeja ja saman verran on muita rakennusinvestointeja. Tutkimus- ja kehitysinvestointien osuus on runsas neljännes sekä koneiden ja laitteiden runsas 10 %.

Julkiset investoinnit ovat kuluvana vuonna hyvässä kasvussa johtuen paikallishallinnon investointien kasvusta. Kasvun taustalla ovat mm. infrainvestoinnit ja vilkas sairaalarakentaminen. Julkisten investointien arvioidaan kääntyvän laskuun ensi vuonna valtionhallinnon investointien supistumisen seurauksena ja pysyvän tällä tasolla v. 2021. Ennuste ei sisällä pääministeri Rinteen hallitusohjelman mukaisia julkisen talouden investointilisäyksiä.

1.4 Kotimainen tuotanto

1.4.1 BKT

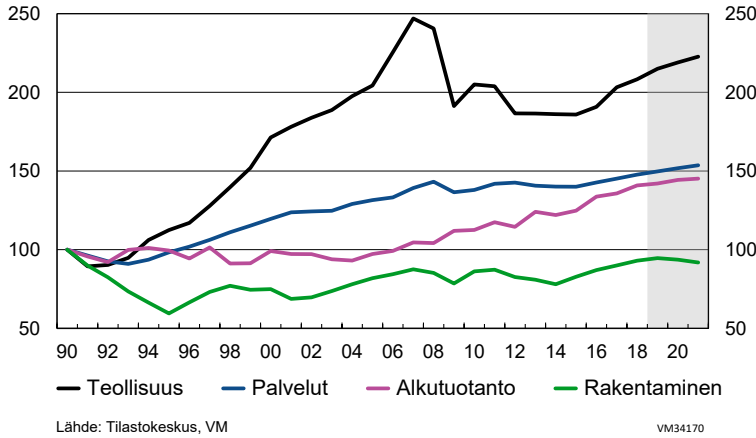
Talouskasvu jatkuu, mutta vauhti hidastuu

Talouskasvu hidastui alkuvuonna. Koko talouden arvonlisäys oli tammi-maaliskuussa 1,5 % suurempi kuin vuosi sitten. Talouskasvu hidastui varsin tasaisesti kaikilla päätoimialoilla, mutta voimakkaimmin alkutuotannossa maatalouden arvonlisäyksen supistuessa. Jalostuksen ja palveluiden arvonlisäys kuitenkin kasvoivat edellisestä vuodesta, joten talouskasvun pohja on edelleen varsin laaja. Kokonaisarvonlisäyksen taso on edelleen prosentin pienempi kuin ennen finanssikriisiä, koska teollisuustuotanto on yhä selvästi vähäisempää. Ainoastaan kemianteollisuuden tuotanto on tasoltaan suurempi kuin ennen finanssikriisiä yli kymmenen vuotta sitten.

Talouden tuottavuus on heikkoa. Työn tuottavuus työtuntia kohti koko taloudessa supistui viime vuonna puoli prosenttia ja sama tahti jatkui alkuvuonna, sillä palveluiden tuottavuus supistui vajaan prosentin. Tuottavuuden taso Suomessa saavutti vasta viime vuonna finanssikriisiä edeltäneen tason, mutta on kymmenisen prosenttia parempi kuin euroalueella keskimäärin.

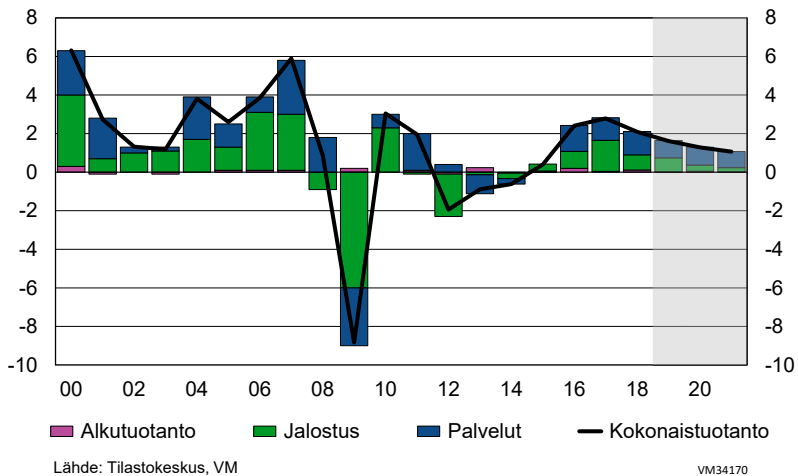

Tuotanto
1990=100

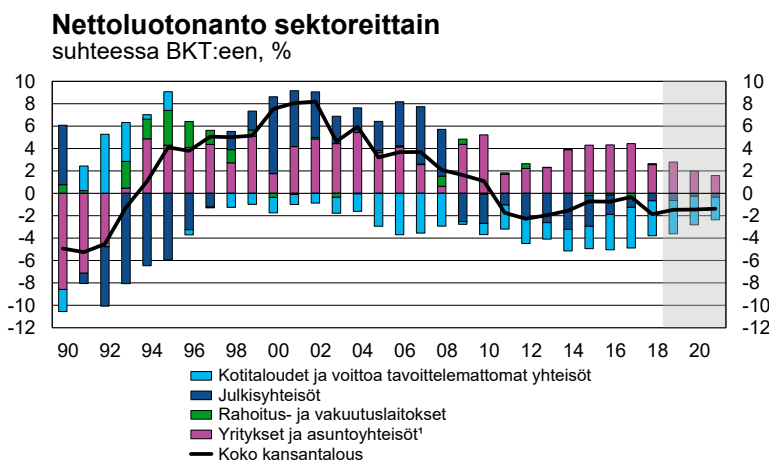
Alkuvuonna myönteiset merkit tuotannon jatkumisesta ovat säilyneet. Näitä ovat mm. teollisuuden eräiden toimialojen keskimääräistä suuremmat tilauskannat ja päätoimialojen tuotanto-odotukset kasvun jatkumisesta sekä kasvukeskusten vireä rakennustoiminta. Toisaalta kasvun rajoitteistakin on aiempaa enemmän viitteitä, sillä monella toimipaikalla on yhä pulaa ammattitaitoisesta työvoimasta ja kysynnän puute on viime vuoden loppua yleisempää monella yksityisen liike-elämän toimialalla. Kasvun esteitä onkin yli puolella teollisuuden, rakentamisen ja palvelualueiden yrityksillä.

Kokonaistuotanto toimialoittain
määrän muutos ja kasvuvaikutukset, %

Tuotannon kasvun esteistä huolimatta talouden aktiviteetti säilyy vielä tänä vuonna laaja-alaisena. Kasvun taustalla on kansainvälisen kysynnän jatkumisesta kertova uusien tilausten kasvu teollisuudessa, aloitettujen lukuisten uudis- ja korjausrakennushankkeiden eteneminen sekä palvelutuotannon kasvu. Vaikka nopeimman kasvun vaihe näyttäisi olevan ohi, Elinkeinoelämän keskusliiton suhdannetiedustelut viittaavat myönteisen suhdannevaiheen jatkuvan ainakin seuraavan puoli vuotta. Lisäksi ennusteen taustaoletukset maailmankaupan ja -talouden kasvun jatkumisesta tukevat vientiin suuntautuvaa teollisuustuotantoa ja siten välillisesti liike-elämän palvelutuotantoa. Erityisesti Suomen tärkeimmän kauppalueen Euroopan tuonnin lisääntyminen edesauttaa investointi- ja välituotteita valmistavaa suomalaista teollisuutta. Laaja-alaisesta kasvupohjasta ja positiivisesta kasvuperimästä johtuen koko talouden arvonlisäys kasvaa tänä vuonna runsaan puolitoista prosenttia. Kasvuvauhti jatkaa hidastumista ensi ja seuraavana vuonna, mutta kokonaistuotanto lisääntyy yhä runsaan prosentin vuodessa vuosina 2020 ja 2021.

Edellä kuvattuun ennusteeseen liittyy runsaasti riskejä. Ennustettua heikompaan kehitykseen saattavat johtaa lukuisat epävarmuustekijät, jotka voivat heikentää kansainvälistä kysyntää ja siten etenkin vientiä palvelevaa teollisuustuotantoa. Toisaalta ennustettua parempaan kehitykseen voivat johtaa monien investointisuunnitelmien toteutumisen mukanaan tuomat kapasiteettilisäykset teollisuuteen ja palvelutuotantoon.

1) Sisältää rahoitussektorin vuosina 2019-2021

Lähde: Tilastokeskus, VM

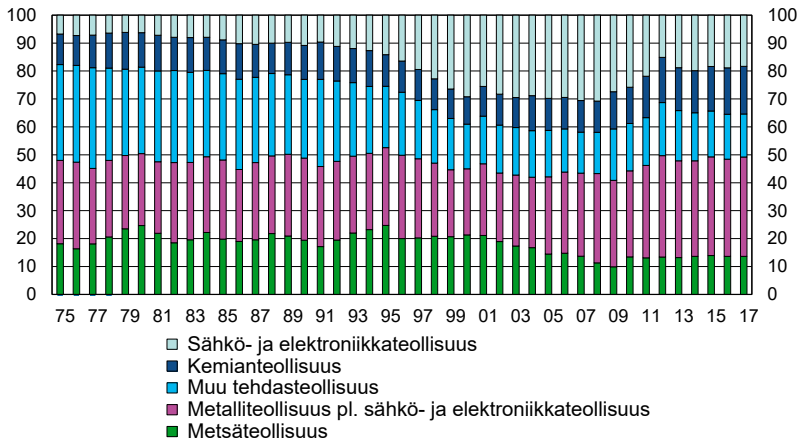
VM34170

1.4.2 Jalostus

Teollisuuden tuotannon kasvu hidastuu

Teollisuuden suhdannevaihe kääntyy hidastuvaan suuntaan. Teollisuustuotanto lisääntyi alkuvuonna prosentin edellisvuodesta, selvästi viime vuotta hitaammin. Metsäteollisuutta lukuun ottamatta muiden toimialojen tuotanto lisääntyi edelleen. Tuotannon kasvua edisti erityisesti sähkö- ja elektroniikka- sekä kemianteollisuuden tuotannon lisääntyminen. Kemianteollisuuden liikevaihto kasvoi kotimaassa, sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vientitoiminnassa. Metsäteollisuuden tuotannon volyymi supistui, kun hinnat nousivat selvästi arvoa nopeammin.

Tehdasteollisuus
toimialojen osuus arvonlisäyksestä, %

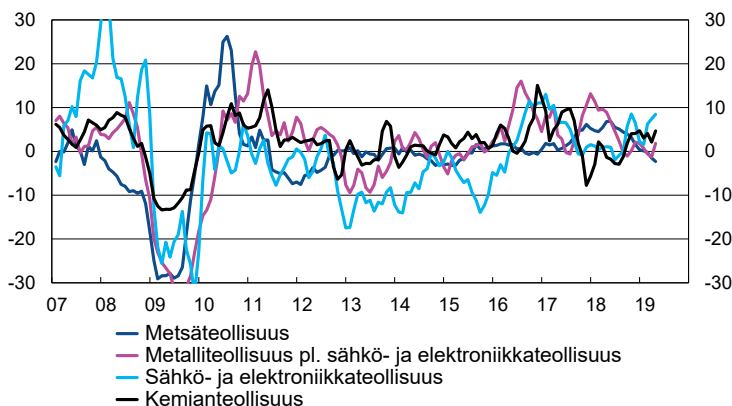
Lähde: Tilastokeskus

VM34170

Valtaosa teollisuustuotannosta on vientiin meneviä raaka-aineita ja investointitavaroita, joiden kysyntää ylläpitävät maailmantalouden ja -kaupan lisääntyminen sekä kohonneet kapasiteetin käyttöasteet. Toisaalta, suomalaisen yritystoiminnan kustannuskilpailukyky ei nimellisillä yksikkötyökustannuksilla mitattuna enää juurikaan kohentunut euroalueeseen verrattuna viime vuonna. Teollisuusyritysten uusien tilausten arvon kasvu onkin hidastunut 2,1 prosenttiin alkuvuonna. Tilauskanta tosin on monella toimialalla edelleen keskimääräisellä tasolla. Eniten tilauksia on voittanut metalliteollisuus, mutta tilaukset ovat lisääntyneet myös kemianteollisuudessa. Teollisuuden tuotanto-odotukset seuraavalle kuudelle kuukaudelle ovat siten vielä myönteiset.

Teollisuustuotannon volyymi-indeksi toimialoittain

3 kk:n liukuvan ka:n muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus

VM34170

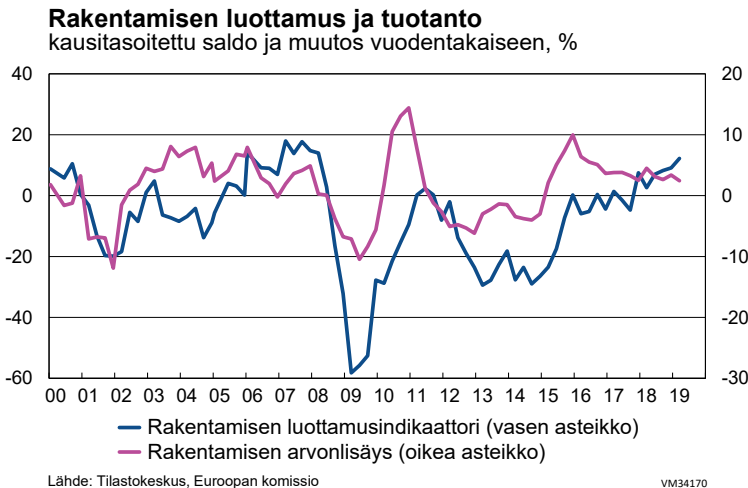
Suhdantetiedustelujen mukaan lähiaikoina kasvua odotetaan yhä metsä-, kemian-, elintarvike-, rakennusaine- sekä metalliteollisuudessa. Heikoimmat tuotanto-odotukset taas ovat paino- sekä tekstiili- ja vaateteollisuudessa. Metsäteollisuudessa sellun, kartongin sekä sahatavaran kysyntä lisää tuotantoa. Lisäksi alan kapasiteetin lisäykset tukevat metsäteollisuuden kasvua. Metalliteollisuudessa erityisesti kuljetusvälinetilaukset takaavat tuotantoa vuosiksi eteenpäin. Kokonaisuudessaan teollisuustuotanto lisääntyy tänä vuonna vajaan kolme prosenttia positiivisten suhdannenäkymien ja alkuvuoden uusien tilausten sekä toteutuneen tuotannon myötä.

Lähi vuosina vientikysyntä lisääntyy vaimeasti maailmankaupan kasvun jatkuessa ja tuonnin odotetaan yhä lisääntyvän ensi ja seuraavana vuonna erityisesti suomalaisyrityksille tärkeillä Euroopan markkinoilla. Tuotantokapasiteetin lisäykset ja yritysten ponnistelut tuotteidensa kilpailukykyyn kohentamiseksi tukevat teollisuuden tuotantoedellytyksiä seuraavina vuosina. Kustannuskilpailukyky uhkaa ennusteen mukaan heikentyä suhteessa euroalueeseen ensi vuonna. Teollisuuden arvonlisäys kasvaa noin kaksi prosenttia ensi vuonna, mutta hidastuu reiluun puoleentoista prosenttiin v. 2021. Kasvusta huolimatta teollisuustuotannon taso jää v. 2021 yhä kymmeneksen pienemmäksi kuin huippuvuonna 2007.

Rakentaminen kääntyy laskuun vahvalta tasolta

Rakentaminen tuki edelleen kokonaistuotantoa alkuvuonna. Arvonlisäyksen kasvuvauhti säilyi vahvana ja oli edelleen yli 2½ %. Rakennuskohteissa on lukuisia suuria hankkeita käynnissä ja viimeisen puolen vuoden aikana on aloitettu yhä uusia

työmaita. Kasvua edisti lisäksi monipuolinen rakentaminen. Muuttoliike lisää asuntokysyntää kasvukeskuksissa ja yritykset ovat käynnistäneet kapasiteetin laajennus- ja korvaushankkeita, mikä näkyi etenkin toimisto-, teollisuus- ja maatalousrakentamisessa. Uudisrakentaminen on kuitenkin vilkkaampaa kasvukeskuksissa kuin niiden ulkopuolella, eli kasvu jakautuu alueellisesti epätasaisesti. Korjausrakentamisen tarve on suuri erityisesti asuin- ja julkisissa rakennuksissa.

Rakentamisen tuotanto-odotukset ovat yhä suhteellisen myönteiset, sillä tilauskanta on keskimääräistä vahvempi. Tosin moni rakennuskohde on tänä vuonna valmistumassa ja osa niistä on ollut kertaluonteisia, joten tilalle ei heti ole tulossa uutta vastaavaa uudisrakennuskantaa. Myös rakennuslupien määrä on laskenut, tosin korkealta tasolta, jo kuukausien ajan, erityisesti asuin- sekä liike- ja toimistorakentamisessa. Lisäksi päätoimialoista rakennusala vaivaa toimialoista yleisimmin ammattitaitoisen työvoiman puute. Käynnissä olevien rakennushankkeiden tukemana rakennusalan tuotanto lisääntyy tänä vuonna pari prosenttia.

Rakentaminen jatkuu kasvukeskuksissa vilkkaana myös ensi ja sitä seuraavana vuonna, mutta uusien aloitusten määrä ei enää lisääntynyt viime vuosien tahtiin, joten rakentaminen kääntyy laskuun. Asuinkerrostalojen ja toimitilojen sekä maa- ja vesirakentamisen ennakoidaan supistuvan selvimmin. Vuosina 2020–2021 painopiste on muutamissa alueellisissa uudisrakennushankkeissa sekä korjausrakentamisessa, joten rakentamisen arvonlisäys supistuu noin puolentoista prosentin vuosivauhtia. Tosin taso on silloin yhä selvästi finanssikriisiä edeltänyttä ja myös vuoden 2017 tasoa korkeampi.

1.4.3 Palvelut

Palvelut tukevat talouskasvua

Palveluissa on käynnissä rakennemuutos. Yleensä palvelutuotantoa lisäävät merkittävimmin yksityiset palvelut, mutta viimeisen puolen vuoden aikana julkisyhteisöjen palvelujen arvonlisäyksen kasvu on ylittänyt selvästi yksityisten palvelualojen kasvun. Kaikkien palvelujen arvonlisäys kasvoi alkuvuonna 1½ %. Nopeimmin lisääntyivät liike-elämän sekä informaatio- ja viestintäalojen palvelutuotanto. Sen sijaan rahoitus- ja vakuutustoiminnan arvonlisäyksen lasku jyrkkeni selvästi ja myös kaupan myynti supistui.

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

VM34170

Yksityisten palveluiden suhdannetilanne on yhä positiivinen. Myynti on kasvussa ja sen odotetaan yleisesti jatkavan kasvuaan seuraavan puolen vuoden aikana. Palvelutoimialoilla kysynnän puute sekä ammattitaitoisen työvoiman saanti hidastavat kasvua ja kaikkiaan kasvun esteitä on yli puolella suhdannekyselyihin osallistuneista yrityksistä. Parhaat kasvuedellytykset ovat informaatio- ja viestintäpalveluissa sekä kiinteistöalalla. Myös kaupan myynnin odotetaan lisääntyvän. Sen sijaan rahoitus- ja vakuutustoiminnan myynti-odotukset ovat muita toimialoja heikommät. Tänä vuonna palveluiden arvonlisäys kasvaa 1½ % viime vuodesta.

Palvelutuotantoa tukevat jatkossa teollisuuden sekä muiden palvelutoimialojen lopputuote- ja välituotekysyntä, joten palvelualojen kasvulle on yhä vakaat edellytykset. Kuluttajavetoiset palvelut hyötyvät ostovoiman kohentumisesta.

Rakennustuotannon kääntyminen laskuun kuitenkin vähentää toimialan palvelutarvetta. Ensi ja seuraavana vuonna palvelutuotannon kasvu hidastuu hieman tästä vuodesta ja jatkaa keskimäärin runsaan prosentin vuosivauhdissa.

Taulukko 10. Tuotanto toimialoittain

	2018	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	osuus, % ¹	määrän muutos, prosenttia					
Teollisuus	21,4	2,7	6,5	2,5	2,9	1,9	1,7
Rakentaminen	7,3	5,1	3,3	3,4	1,8	-1,1	-2,0
Maa- ja metsätalous	2,9	7,1	1,5	3,7	0,8	1,6	0,5
Teollisuus ja rakentaminen	28,7	3,2	5,7	2,7	2,6	1,1	0,7
Palvelut	68,4	1,9	1,7	1,8	1,4	1,3	1,2
Tuotanto yhteensä perushintaan	100,0	2,4	2,8	2,1	1,6	1,3	1,1
Bruttokansantuote markkinahintaan		2,8	2,7	2,4	1,6	1,2	1,1
Kansantalouden työn tuottavuus		2,1	1,9	-0,5	0,6	0,9	0,9

¹Osuus käypähintaisesta tuotannosta perushintaan.

1.5 Työvoima

Työllisyysasteen nostaminen 75 prosenttiin vaatii uusia toimenpiteitä

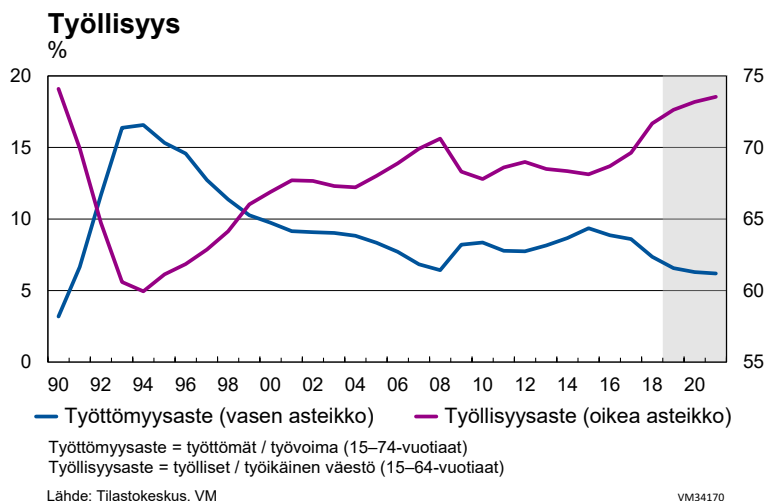
Työllisyyden kasvu oli vuoden 2018 aikana selvästi nopeampaa kuin mitä taloudellisen aktiviteetin perusteella voisi olettaa. Vuoden 2019 ensimmäisellä neljänneksellä sekä bruttokansantuotteen että työllisyyden kasvu on kuitenkin hidastunut. Työllisyysasteen trendi oli huhtikuussa 72,4 prosenttia.

Työvoiman kysyntä on alkuvuonna edelleen parantunut. Avoimia työpaikkoja oli vuoden 2019 ensimmäisellä neljänneksellä Tilastokeskuksen mukaan hieman enemmän kuin vuotta aiemmin. Suomalaisten yritysten työllisyysodotukset olivat huhtikuussa Euroopan komission luottamusindikaattorien mukaan edelleen korkealla. Vakanssiasteella, eli avoimien työpaikkojen osuudella kaikista työpaikoista, mitattuna työvoiman kysyntä on Suomessa kuitenkin vain EU:n keskitasolla.

Työllisten määrä nousee 1,1 % v. 2019, joskin noin puolet tästä kasvusta tulee perintönä viime vuoden viimeiseltä neljännekseltä. Koko vuoden 2019 työllisyysasteen ennakoidaan nousevan 72,6 prosenttiin.

Työttömyys¹ laski v. 2018 erittäin nopeasti kaikilla alueilla ja kaikissa ikäryhmissä. Alkuvuonna 2019 työttömyys ei kuitenkaan ole enää alentunut, ja työttömyysasteen trendi on pysytellyt 6,6 prosentin tuntumassa tammikuusta lähtien.

Työllisyyden kasvun vetämänä työttömien määrä vähenee myös v. 2019, mutta nopein työttömyyden laskun vaihe on jo ohitettu. Ennuste koko vuoden 2019 työttömyysasteeksi on 6,6 %.

Taluskasvun hidastuminen ja nimellispalkkojen nousu alkavat asteittain heikentää työvoiman kysynnän kasvua vuosina 2020–2021. Työttömyysasteen laskeminen finanssikriisiä edeltävän suhdannehuipun lukemiin lisää työmarkkinoiden kireyttä, mikä puolestaan vahvistaa palkankorotuspaineita ja synnyttää työvoimakapeikkoja talouteen.

Työllisten määrän kasvu hidastuu 0,5 prosenttiin v. 2020 ja edelleen 0,3 prosenttiin v. 2021. Työllisyysaste nousee 73,5 prosenttiin v. 2021 mennessä työikäisen väestön edelleen vähentyessä. Ennustettu taluskasvu ei kuitenkaan riitä nostamaan työllisyysastetta 75 prosenttiin ilman merkittäviä lisätoimia.

1 Tammikuussa julkaistiin Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarjassa raportti "Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle": <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-645-4>. Koko kansantalouden tasolla arvioituna työttömyyden laajat kustannukset vuonna 2016 olivat 10,8 miljardia euroa. Raportissa on selvitetty myös yksilötason työttömyyden kustannuksia SISU -mikrosimulointimallin avulla, sekä arvioitu työvoimapolitiittisten toimenpiteiden hyötyjä ja kustannuksia.

Työllisyyden kasvun jatkuessa myös työttömien määrä vähenee edelleen v. 2020, mutta työvoimakustannusten nousun kiihtyessä työttömyysasteen lasku pysähtyy 6 prosentin tuntumaan v. 2021.

Pitkäaikais- ja rakennetyöttömien määrät ovat edelleen vähentyneet alkuvuonna 2019, mikä on luonut tilaa työttömyysasteen laskulle. TEM:n työnvälitystilaston mukaan rakennetyöttömiä oli huhtikuussa 142 000, mikä on 22 000 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Pitkäaikaistyöttömyyden vähenemisestä huolimatta 20–54 –vuotiaiden pitkäaikaistyöttömien määrä on silti edelleen selvästi korkeammalla kuin edellisen suhdannehuipun aikana v. 2008.

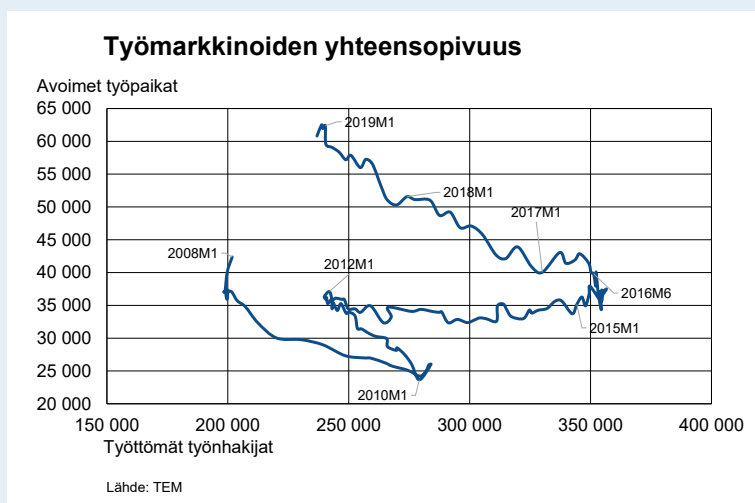
Työmarkkinoiden kiristyessä voidaan tietyissä ammattiryhmissä havaita jo työvoimakapeikkoja. Elinkeinoelämän keskusliiton suhdannebarometrin ja TEM:in ammatibarometrin mukaan työnantajilla on pulaa erityisesti rakentamisen ja kiinteistöpalvelujen ammattilaisista, siivoojista, sekä informaatio-, sosiaali- ja terveyspalvelujen asiantuntijoista. Työllisyysasteen nostaminen 75 prosenttiin vaatisi työvoimakapeikkojen purkamista edistäviä toimenpiteitä, kuten lisäkoulutuspaikkoja työvoimapolusta kärsiville aloille sekä työttömille suunnatun muuntokoulutuksen lisäämistä.

Taulukko 11. Työvoimatase

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	1000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työikäinen väestö, 15–74-vuotiaat	4109	4114	4124	4130	4131	4123
muutos	7	5	10	6	1	-8
Työikäinen väestö, 15–64-vuotiaat	3463	3451	3439	3431	3423	3416
muutos	-13	-12	-12	-8	-8	-7
Työlliset (15–74-vuotiaat)	2447	2474	2539	2568	2581	2588
siitä 15–64-vuotiaat	2379	2403	2465	2492	2505	2512
Työttömät (15–74-vuotiaat)	238	233	202	180	173	171
	prosenttia					
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat)	68,7	69,6	71,7	72,6	73,2	73,5
Työttömyysaste (15–74-vuotiaat)	8,9	8,6	7,4	6,6	6,3	6,2
	1000 henkeä vuoden aikana					
Maahanmuutto, netto	16	17	16	15	15	15

LASKELMA TYÖMARKKINOIDEN YHTEENSOPIVUUDEN LISÄÄNTYMISESTÄ

Työvoiman kysyntä on kasvanut muutaman viime vuoden aikana. Avoimien työpaikkojen määrä lähti voimakkaaseen nousuun vuoden 2016 aikana ja on lähes kaksinkertaistunut viidessä vuodessa. Samaan aikaan työttömien työnhakijoiden määrä on laskenut, mikä on johtanut työmarkkinoiden kiristymiseen eli avoimien työpaikkojen määrän kasvuun suhteessa työttömiin työnhakijoihin. Lisäksi työvoimakapeikkojen synty vaikeuttaa avoimien työpaikkojen täyttämistä tietyissä ammattiryhmissä tai alueellisesti. Näitä ilmiöitä voidaan tarkastella Beveridge-käyrällä, joka kuvaa työmarkkinoiden yhteensopivuutta. Kuvassa työmarkkinoiden kiristyminen näkyy siirtymänä vasenta yläkulmaa kohti ja tämänkaltaisen muutos liittyy usein hyvään suhdannetilanteeseen. Toisaalta taas erityisesti vuosien 2012 ja 2015 välillä ajoittunut käyrän siirtyminen origosta ulospäin tyypillisesti kertoo työmarkkinoille syntyneestä yhteensopivuusongelmasta.

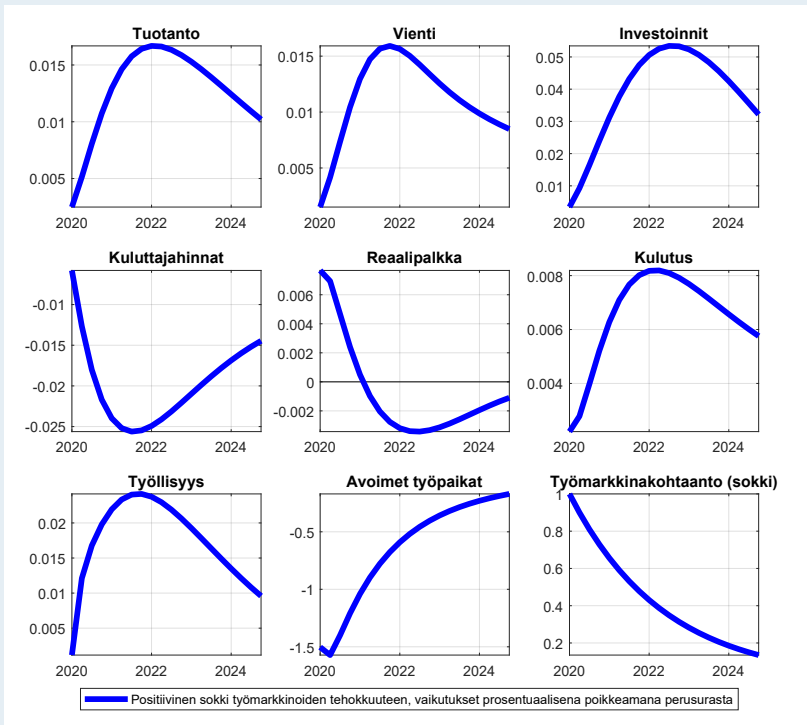
Työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmalla tarkoitetaan yhtäaikaista pulaa työntekijöistä ja työpaikoista, kun toisaalta avoimiin työpaikkoihin on vaikeaa löytää esimerkiksi koulutus- ja osaamistalustaan tai alueelliselta sijainniltaan sopivia työntekijöitä ja toisaalta työttömyys pysyy korkeana esimerkiksi toimialarakenteiden muutoksiin tai kannusteisiin liittyvien ilmiöiden johdosta. Vaikka työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmat ovat jonkin verran helpottaneet vuoteen 2016 verrattuna, työmarkkinoiden kohtaannon tehostamisen rooli työllistymisen tukena säilyy keskeisenä.

Tässä laskelmassa tarkastellaan työmarkkinoiden yhteensopivuuden parantumisen kokonaistaloudellisia vaikutuksia VM:n kansantalousosaston makromallin (KOOMA) avulla. Kohtaannon tehokkuutta työmarkkinoilla kuvataan KOOMA-mallissa syntyneiden

työsuhteiden määrän suhteena työttömien ja avointen työpaikkojen määrän yhtälöön. Koska kohtaannon tehokkuudelle ei ole tarkkaa mittaria, laskelmissa keskitytään tehokkuuden lisääntymisen laadullisiin vaikutuksiin. Laskelmissa on käytetty sokkia, joka parantaa kohtaannon tehokkuutta Suomen työmarkkinoilla yhden prosentin verran vuosineljänneksessä vuoden 2020 alussa. Tulokset on raportoitu suhteessa talouden tasapainouraan, kuten esimerkiksi tässä julkaisussa esitettyyn VM:n kansantalousosaston arvioon talouskehityksestä.

Työmarkkinoiden kohtaannon tehostuminen vahvistaa taloutta, kun talouden resursseja saadaan paremmin käyttöön. Vaikutus työllisyyteen on positiivinen, sillä vaikka sekä työttömien että avointen työpaikkojen määrä laskee, yritykset löytävät useammin työntekijän avoimeen tehtävään. Kohtaannon tehostuminen kasvattaa tuotantoa, vientiä ja investointeja. Kulutus kasvaa noin puolet vähemmän kuin tuotanto, osin siksi että reaali-palkkakehitys kääntyy negatiiviseksi sokin heiketessä.

Positiivinen sokki kohtaannon tehokkuuteen vaikuttaa talouteen viiveellä. Tämä on seurausta palkkojen ja hintojen hitaasta sopeutumisesta. Työmarkkinoiden tiukkuuden lieventyminen laskee painetta palkkoihin ja nimellispalkat laskevat. Kuluttajahinnat laskevat kuitenkin aluksi palkkoja voimakkaammin, joten reaali-palkkakehitys on ensimmäisenä vuonna positiivista ja tämän jälkeenkin reaali-palkat laskevat maltillisemmin kuin nimellispalkat. Laskelman mukaan sokin vaikutus julkisiin tuloihin jää pieneksi, mutta julkisia menoja työmarkkinoiden kohtaannon tehostuminen vähentää työttömyysasteen laskun myötä.

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

1.6.1 Palkat

Vuonna 2018 nimellisansiot nousivat 1,7 % ansiotasoindeksillä mitattuna. Koko talouden palkkasumma kasvoi viime vuonna 4,7 % työllisyyden kasvun siivittämänä.

Vuonna 2019 sopimuskorotukset nousevat ja niiden päälle tulevien palkkaliukemien kasvun ennakoitaan kiihtyvän, nimellisansioiden noustessa 2,7 %. Työllisyyden yhä kasvaessa koko talouden palkkasumman ennakoitaan kasvavan tänä vuonna 3,8 %.

Työttömyysasteen laskiessa ja työvoimakapeikkojen lisääntyessä ansiotason nousun arvioidaan lähestyvän lähivuosina 2000-luvun keskimääräistä, noin kolmen prosentin vuosittaista kasvuvauhtia. Vuonna 2020 ansiotason nousua lisää hetkellisesti myös julkisen sektorin lomarahaleikkausten poistuminen, jolloin nimellisansioiden ennustetaan nousevan 3,3 % ja koko talouden palkkasumman 3,8 %. Vuonna 2021 nimellisansiot kasvavat 3,1 % ja koko talouden palkkasumma 3,4 %.

Taulukko 12. Käytettävissä oleva tulo

	2018	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	osuus, %	muutos, prosenttia					
Palkansaajakorvaukset	47,3	1,7	0,6	3,9	3,1	4,0	3,2
Palkat ja palkkiot	39,1	1,4	2,2	4,7	3,8	3,8	3,4
Työnantajan sosiaaliturvamaksut	8,2	2,5	-5,9	1,4	-0,4	4,7	2,5
Omaisuus- ja yrittäjätulot, netto	22,2	7,7	6,8	3,6	6,6	3,7	4,5
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	13,2	5,9	1,4	5,2	2,9	2,0	2,2
Kansantulo	100,0	3,8	2,4	4,1	4,0	3,6	3,4
Käytettävissä oleva tulo		3,7	2,7	3,6	3,8	3,3	3,2
Bruttokansantulo, mrd. euroa		219	224	233	242	249	257

Taulukko 13. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	muutos, prosenttia					
Sopimuspalkkaindeksi	0,6	-0,3	1,2	2,0	2,3	2,1
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,3	0,5	0,5	0,7	1,0	1,0
Ansiotasoindeksi	0,9	0,2	1,7	2,7	3,3	3,1
Reaalinen ansiotaso ¹	0,5	-0,5	0,6	1,5	1,9	1,3
Keskiansiot ²	0,7	0,3	2,1	2,8	3,4	3,2
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti koko kansantaloudessa ³	-0,8	-2,1	2,0	1,4	2,6	2,2

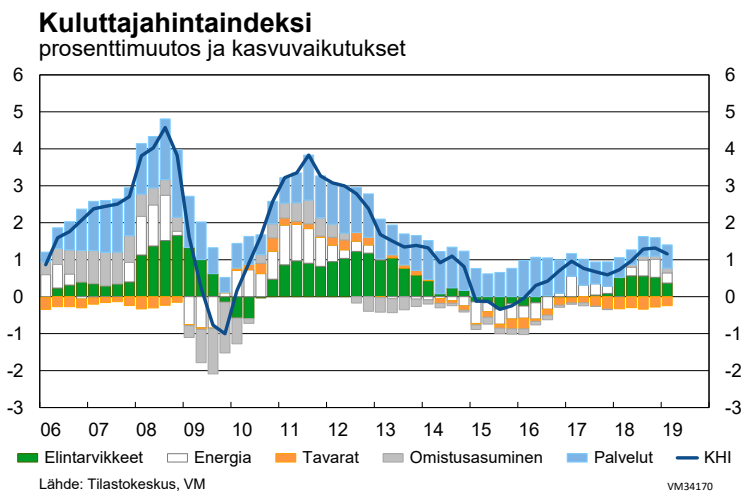
¹ Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

² Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla.
Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

³ Palkansaajakorvaukset jaettuna bruttoarvonlisäyksen volyyymilla perushintaan.

1.6.2 Kuluttajahinnat

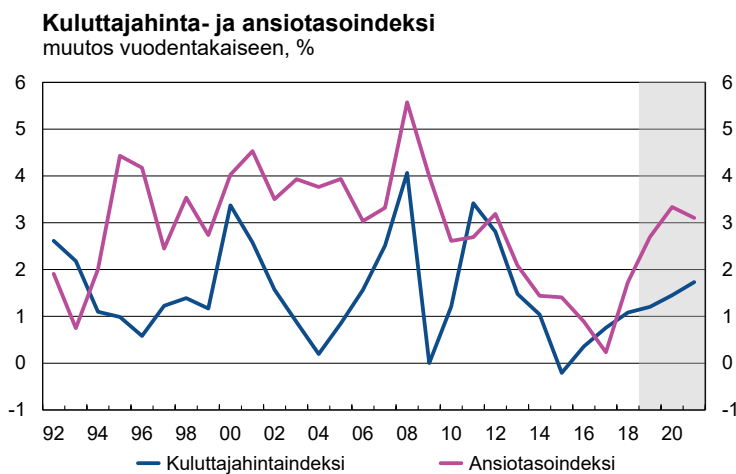
Vuoden 2019 ensimmäisellä neljänneksellä kuluttajahintaindeksin vuosimuutos oli 1,2 %, kun vuoden 2018 inflaatioksi muodostui 1,1 %. Erityisesti palveluiden hintojen nousu on kiihtynyt alkuvuodesta edellisvuoteen nähden; vuoden 2019 ensimmäisellä neljänneksellä niiden hinnat nousivat 1,8 % vuodentakaisesta, kun viime vuonna kasvu oli keskimäärin 1,3 %. Toisaalta veronkorotusten vaikutus kuluttajahintoihin on ollut edellisvuotta pienempi.

Ennuste vuoden 2019 inflaatioksi on 1,2 %. Kokonaisuutena inflaatiopaineet ovat nousseet edellisvuoteen nähden, mutta veronkorotusten vaikutus jää kuluvana vuonna viime vuotta pienemmäksi. Ansiotason noustessa palveluiden hintojen odotetaan jatkavan edellisvuotta nopeampaa kasvuaan. Tavaroiden hintojen vaikutus inflaatioon jää kuitenkin vuoden 2018 tavoin negatiiviseksi, jonka seurauksena pohjainflaatio jää edelleen maltilliseksi. Ruoan, alkoholin ja tupakan hintojen odotetaan nousevan veronkorotusten tukemana, mutta kasvu on edellisvuotta hitaampaa. Raakaöljyn euromääräinen barrelihinta jää ennusteessa lähelle edellisvuoden tasoa, mutta toisaalta sähkön hinnan nousu tukee energianhintojen kasvua.

Inflaatiopaineiden odotetaan kokonaisuutena kasvavan hitaasti ennustejakson seuraavina vuosina. Ansiotason nousun odotetaan vähitellen heijastuvan laajemmin hintoihin ja kulutuskysyntä kasvaa tasaisesti. Euroalueella markkinakorkojen odotetaan lähtevän hitaaseen nousuun ennustejaksolla, joka osaltaan hillitsee inflaatiota. Vuosina 2020 ja 2021 kansallisen kuluttajahintaindeksin odotetaan nousevan 1,5 % ja 1,7 %.

Euroopan keskuspankin maaliskuun 2019 asiantuntija-arvioissa euroalueen inflaation odotetaan hidastuvan 1,2 prosenttiin v. 2019 viime vuoden 1,7 prosentista. Pääasiallisena syynä tähän on energian hintainflaation selvä hidastuminen. Tämän jälkeen inflaation odotetaan nousevan 1,5 prosenttiin v. 2020 ja edelleen 1,6 prosenttiin v. 2021. Kotimaassa inflaation ennakoidaan siis pysyvän ennustejaksolla euroalueen keskiarvon tuntumassa.

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Taulukko 14. Hintaindeksejä

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	muutos, prosenttia					
Vientihinnat ¹	-1,9	3,3	3,8	1,9	2,1	1,8
Tuontihinnat ¹	-2,2	3,8	3,6	2,4	2,4	1,8
Kuluttajahintaindeksi	0,4	0,7	1,1	1,2	1,5	1,7
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	0,4	0,8	1,2	1,3	1,5	1,7
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	-1,2	4,9	4,7	2,0	2,4	2,3
Rakennuskustannusindeksi	0,5	0,3	2,2	1,8	2,3	2,4

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Suomen taloudessa kolme vuotta jatkunut hyvä suhdanne on kohentanut julkisen talouden tilaa. Viime vuonna julkisen talouden alijäämä supistui jälleen edellisvuodesta. Suotuisasta suhdannetilanteesta huolimatta julkinen talous pysyy alijäämäisenä ennustejaksolla. Ensi vuosikymmenelle tultaessa talouskasvun arvioidaan hidastuvan, jolloin julkisen talouden rahoitusasema alkaa heiketä jälleen.

Julkinen velka suhteessa BKT:hen on laskenut alle 60 prosentin rajan. Euromääräisesti julkinen talous kuitenkin velkaantuu ennustejaksolla. Talouden suotuisasta kehityksestä huolimatta julkinen velkasuhde on alentunut hyvin hitaasti. Julkinen velkasuhde kääntyy uudelleen nousuun heti ensi vuosikymmenen alussa.

Julkisessa taloudessa on edelleen vakavia rakenteellisia ongelmia. Väestö ikääntyy ja se näkyy kasvupaineena eläke-, hoito- ja hoivamenoissa myös tulevaisuudessa. Ikäsidonnaiset menot kasvattavat julkisia menoja keskimäärin noin 0,5 mrd. euroa vuodessa. Nousukauden jälkeen julkisen talouden puskurit seuraavan taantuman varalle ovat jäämässä ohuiksi, mikä osaltaan johtuu väestön ikääntymisen aiheuttamasta menojen kasvusta.

Valtionhallinto oli viime vuonna julkisen talouden sektoreista¹ alijäämäisin. Alijäämä supistuu vielä kuluvana vuonna edellisen hallituksen sopimien sopeutustoimien ja talouskasvun siivittämänä. Kun jo päätetyt sopeutustoimet on toimeenpantu ja suhdanne tasaantuu, valtion talouden alijäämän supistuminen pysähtyy.

---

1 Suomen julkinen talous koostuu valtionhallinnosta, paikallishallinnosta ja sosiaaliturvarahastoista, jotka jakautuvat vielä lakisääteistä eläkevakuutusta hoitaviin työeläkerahastoihin ja muihin sosiaaliturvarahastoihin.

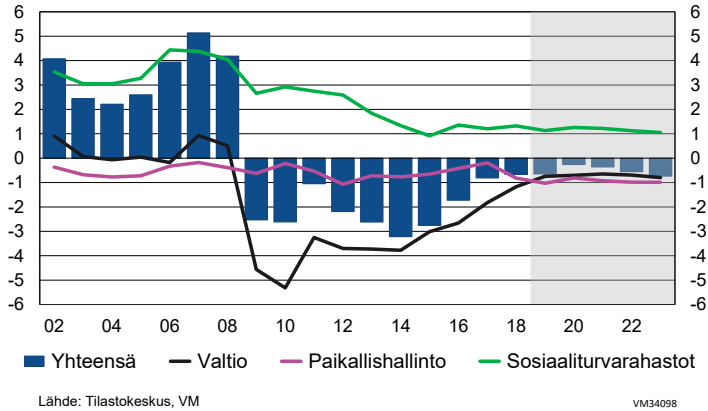

Paikallishallinnon rahoitusasemaa heikensi viime vuonna heikko verotulojen kasvu ja samaan aikaan kasvaneet kulutusmenot. Paikallishallinnon menojen kasvu jatkuu nopeana myös kuluvana vuonna. Paikallishallinnon rahoitusasemaa rasittaa väestön ikääntymisestä johtuva palvelutarpeen kasvu. Valtionhallinnon ja paikallishallinnon yhteenlaskettu alijäämä on ensi vuosikymmenen taitteessa 3,8 mrd. euroa.

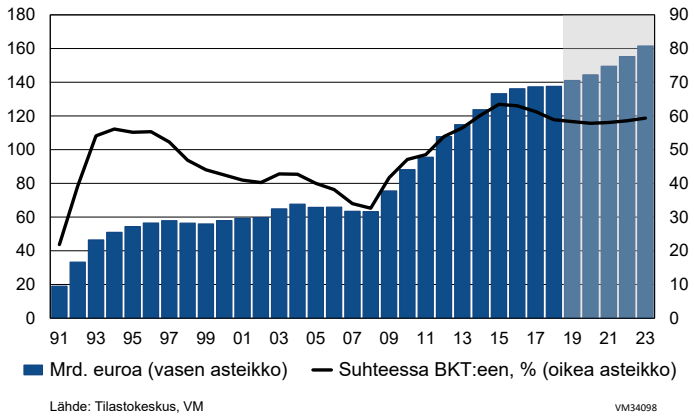
Sosiaaliturvarahastoihin kuuluvat työeläkelaitokset ovat selvästi ylijäämäisiä. Työeläkelaitosten ylijäämä pysyttelee noin prosentissa ennustejaksolla. Yhtäältä eläkemenoit kasvatat ripeästi, mutta toisaalta kohtuullinen talouskehitys lisää eläkemaksutuloja ja korkojen nousu omaisuustuloja. Muut sosiaaliturvarahastot ovat lievästi ylijäämäisiä. Työttömyysmenojen arvioidaan alenevan edelleen, ja työttömyysvakuutusmaksua oletetaan alennettavan ennustejaksolla. Työttömyysvakuutusmaksun alentaminen pienentää muiden sosiaaliturvarahastojen ylijäämän lähelle tasapainoa.

Menoaste eli menojen suhde BKT:hen aleni edelleen viime vuonna. Menoaste on alentunut vuoden 2014 huipusta 5 prosenttiyksikköä. Menoastetta ovat alentaneet menojen kasvua hillitsevät toimet sekä alentuneet työttömyysmenot. Menoaste on 52 prosentin tuntumassa lähivuodet. Veroaste eli verojen ja veronluonteisten maksujen suhde BKT:hen on alentunut verokevennyksen ja kilpailukykysojimuksen vuoksi. Veroaste pysyy suurin piirtein ennallaan lähivuosina.

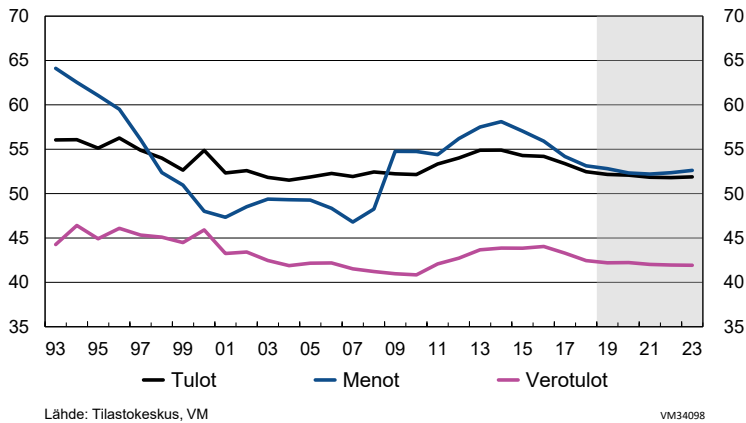
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä suhteessa BKT:een, %

Julkisyhteisöjen velka

Julkisyhteisöjen tulot, verotulot ja menot suhteessa BKT:een, %

Taulukko 15. Julkisyhteisöt¹

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	35,6	37,2	37,4	39,4	40,5	42,0
Tuotannon ja tuonnin verot	31,1	31,5	33,1	33,5	34,1	34,7
Sosiaalivakuutusmaksut	28,0	27,3	28,0	28,4	30,1	30,7
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä ²	95,2	97,0	99,1	102,1	105,4	108,2
Muut tulot ³	22,5	23,5	24,1	24,8	25,3	26,1
siitä korkotulot	1,9	1,8	1,9	1,7	1,9	2,0
Tulot yhteensä	117,1	119,5	122,6	126,1	130,0	133,5
Kulutusmenot	51,5	51,5	53,1	54,9	56,9	58,8
Tukipalkkiot	2,7	2,7	2,7	2,8	2,7	2,8
Sosiaalietuudet ja -avustukset	42,2	42,6	43,1	44,0	45,0	46,3
Muut tulonsiirrot	5,7	5,3	5,7	5,6	5,8	6,0
Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yhteensä	50,6	50,6	51,5	52,3	53,5	55,1
Pääomamenot ⁴	9,2	9,5	9,9	10,5	10,3	10,3
Muut menot	9,5	9,7	9,6	9,9	10,0	10,3
siitä korkomenot	2,3	2,2	2,0	2,0	2,0	2,0
Menot yhteensä	120,8	121,3	124,1	127,7	130,7	134,4
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	-3,7	-1,8	-1,6	-1,6	-0,6	-0,9
Valtionhallinto	-5,7	-4,1	-2,7	-1,8	-1,7	-1,7
Paikallishallinto	-0,9	-0,4	-1,9	-2,5	-2,0	-2,4
Työeläkelaitokset	2,4	2,0	2,4	2,4	2,7	2,9
Muut sosiaaliturvarahastot	0,5	0,7	0,7	0,4	0,5	0,3
Perusjäämä ⁵	-3,3	-1,3	-1,4	-1,2	-0,5	-0,9

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Sisältää pääomaverot

3) Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen

4) Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot

5) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

Taulukko 16. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	44,0	43,3	42,4	42,2	42,2	42,0
Julksiyhteisöjen menot ¹	55,9	54,2	53,1	52,8	52,3	52,2
Nettoluotonanto	-1,7	-0,8	-0,7	-0,6	-0,3	-0,4
Valtionhallinto	-2,7	-1,8	-1,2	-0,7	-0,7	-0,7
Paikallishallinto	-0,4	-0,2	-0,8	-1,0	-0,8	-0,9
Työeläkelaitokset	1,1	0,9	1,0	1,0	1,1	1,1
Muut sosiaaliturvarahastot	0,2	0,3	0,3	0,1	0,2	0,1
Perusjäämä ²	-1,5	-0,6	-0,6	-0,5	-0,2	-0,3
Julksiyhteisöjen velka	63,0	61,3	58,9	58,3	57,8	58,1
Valtionvelka	47,4	47,2	44,9	44,2	43,4	43,2
Julksiyhteisöjen työllisyys, 1000 henkeä	614	619	619	619	616	615
Valtionhallinto	131	131	131	131	129	128
Paikallishallinto	472	476	476	476	475	475
Sosiaaliturvarahastot	11	11	11	11	11	11

1) EU-harmonisoitu.

2) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

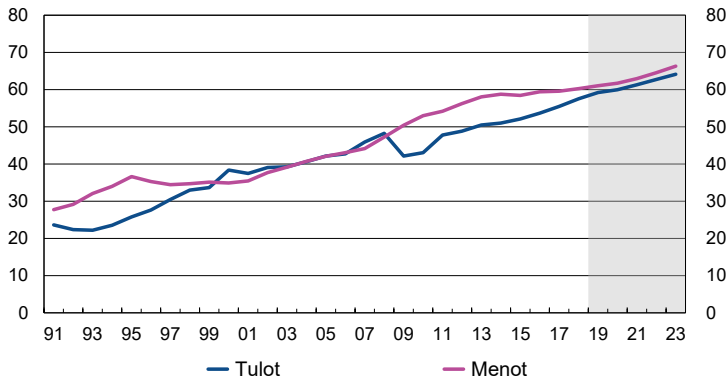
2.2 Valtionhallinto

Valtiontalouden alijäämä on supistunut viime vuosina, mutta suotuisa kehitys pysähtyy 2020-luvun alkuvuosina. Suurin syy valtiontalouden kohentumiseen on ollut verotulojen, etenkin tuloverojen ja arvonlisäveron tuoton ripeä kasvu. Menojen kasvua ovat puolestaan hidastaneet Sipilän hallituksen sopimat sopeutustoimet. Myös kilpailukyky sopimukseen sisältyvät työnantajamaksujen alennukset sekä tilapäiset lomarahojen leikkaukset ovat pienentäneet valtion maksamia palkansaajakorvauksia viime vuosina. Vastaavasti tilapäisen lomarahojen leikkauksen poistuminen kasvattaa palkansaajakorvauksia v. 2019.

Vuonna 2020 valtiontalouden alijäämä pysyy edellisvuoden tasolla, sillä talouskasvun hidastuessa verotulojen kasvu hidastuu. Lisäksi tulonsiirrot paikallishallinnolle kasvavat johtuen mm. valtionosuuksiin tehtyjen leikkausten kompensoinnista. Valtion korkomenot ovat supistuneet merkittävästi viime vuosina ja niiden arvioidaan laskevan edelleen vuosina 2020 ja 2021. Myönteisestä kehityksestä huolimatta valtion alijäämä on ennustejakson lopussa edelleen huomattavan suuri.

Valtionvelka pieni viime vuonna 0,8 mrd. euroa, mikä johtui osaltaan poikkeuksellisista tekijöistä. Vuoden lopussa valtionvelka oli 105 mrd. euroa. Valtion budjetitalous on kuitenkin tulevina vuosina alijäämäinen, joten valtio velkaantuu ennustejakson aikana. Velkaantuminen on kuitenkin huomattavasti hitaampaa verrattuna vuosikymmenen alkuvuosiin. Valtion velan arvioidaan olevan noin 111 mrd. euroa v. 2021, mikä on noin 43 % suhteessa BKT:hen. Vuodesta 2021 eteenpäin valtion velkaa lisäävät puolustusvoimien hävittäjähankkeeseen budjetoidut määrärahat.

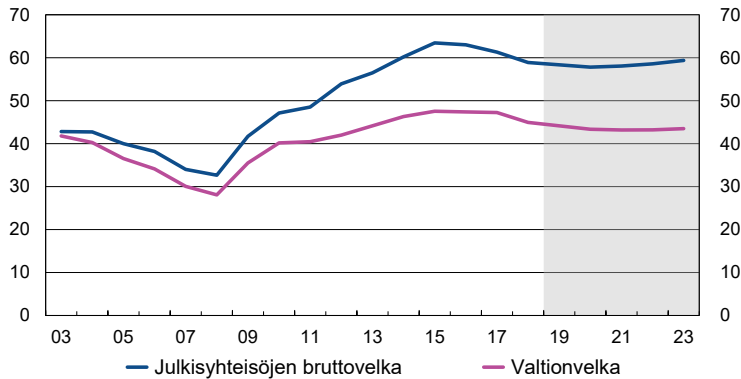
Valtion tulot ja menot mrd. euroa

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen velka suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 17. Valtionhallinto¹

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	13,7	14,4	14,9	15,8	16,1	16,7
Tuotannon ja tuonnin verot	31,1	31,5	33,1	33,5	34,1	34,7
Sosiaaliturvamaksut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä ²	45,3	46,9	48,7	50,0	50,9	52,2
Muut tulot ³	8,7	8,8	9,0	9,0	8,9	8,9
siitä korkotulot	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
Tulot yhteensä	54,0	55,7	57,7	59,1	59,8	61,1
Kulutusmenot	14,0	13,5	13,6	13,8	14,3	14,7
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	38,8	39,5	40,2	40,3	41,0	41,9
siitä muille julkisyhteisöille	27,1	28,1	28,4	28,4	28,9	29,5
Korkomenot	2,2	2,1	1,9	1,9	1,8	1,8
Pääomamenot ⁴	4,8	4,7	4,7	4,9	4,5	4,3
Menot yhteensä	59,7	59,7	60,4	60,9	61,5	62,8
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-5,7	-4,1	-2,7	-1,8	-1,7	-1,7
Perusjäämä ⁵	-3,8	-2,3	-1,0	-0,1	-0,2	-0,1

1) Kansantalouden tilipidon mukaan

2) Sisältää pääomaverot

3) Ml. pääomansiirrot ilman pääomaveroja ja kiinteän pääoman kuluminen

4) Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot

5) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

2.3 Paikallishallinto

Paikallishallinnon taloudellinen tilanne heikkeni merkittävästi v. 2018, kun paikallishallinnon tulot kasvoivat vain hieman ja samaan aikaan menojen kasvu oli voimakasta. Menojen kasvu vaikuttaa jatkuneen voimakkaana myös alkuvuonna. Paikallishallinnon alijäämä heikkenee edelleen kuluvana vuonna viime vuodesta. Menoja kasvattavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvun lisäksi kunta-alan palkankorotukset ja kilpailukykyopimuksen lomarahaleikkauksen päätyminen. Lomarahojen palautumisen vaikutus näkyy suurimmaksi osaksi jo v. 2019. Myös investointimenot jatkavat kasvuaan, sillä sairaaloiden, koulujen, liikenneväylien ja kunnallistekniikan uudisrakentaminen ja korjaaminen jatkuu vilkkaana.

Paikallishallinnon tulot kasvavat v. 2019 kohtuullisen hyvin verotulojen ansiosta, mutta eivät riitä kattamaan menoja. Kuntien saamien verotulojen kasvua kiihdyttävät mm. palkkatulojen kasvu ja jäännösverojen maksun aikaistumisesta johtuva kertaluonteinen verotulojen lisäys. Sen sijaan valtionavut laskevat v. 2019 edellisvuodesta, mikä johtuu mm. valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta. Sipilän hallitusohjelman mukaisesti kuntien valtionosuuksiin ei tehdä indeksikorotusta myöskään v. 2019.

Paikallishallinnon vuosien 2020–2021 kehitysarvio on painelaskelma, jossa huomioidaan vain jo täsmentyneet ja kevään 2019 julkisen talouden suunnitelmaan sisällytetyt kuntatalouteen vaikuttavat toimenpiteet. Arvio ei sisällä kuntien ja kuntayhtymien omia toimia vuosille 2020–2021. Ne huomioidaan kehitysarviossa vasta talousarvioiden valmistumisen jälkeen. Kunnallisveroprosentit on pidetty vuoden 2019 tasolla. Kehitysarviossa ei ole vielä huomioitu pääministeri Rinteen hallitusohjelman toimia.

Paikallishallinnon kulutusmenojen kasvupaine aiheutuu väestön ikääntymisestä, mikä kasvattaa terveydenhoito- ja hoivamenoja. Koko kuntatalouden tasolla menojen kasvupainetta vaimentaa koulutuspalvelujen tarpeen väheneminen, mikä on seurausta syntyvyyden laskusta ja pienemmistä ikäluokista. Koulutuspalvelujen tarpeen vähenemisen mahdollistamien säästöjen täysimääräinen saavuttaminen on kuitenkin epävarmaa. Niissä kunnissa, joissa palveluntarve laskee, tulisi pystyä mitoittamaan päiväkotien ja koulujen sekä varhaiskasvatus- ja opetushenkilöstön määrää hyvin nopeassa tahdissa suhteessa pieneneviin lapsi-ikäluokkiin.

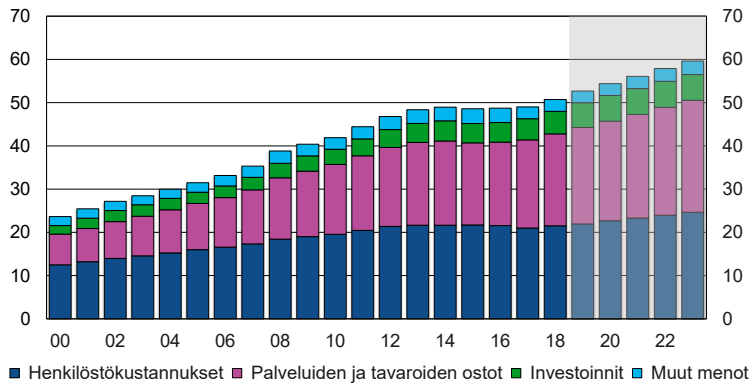
Paikallishallinnon rahoitusasema kohenee hieman v. 2020 vuoteen 2019 verrattuna, mutta pysyy edelleen selvästi alijäämäisenä. Etenkin valtionavut kasvavat tuntuvasti, sillä kunnille kompensoidaan kilpailukyky sopimuksen lomarahaleikkaukseen liittyen n. 240 milj. euroa, jotta lomarahaleikkaus ei tulisi huomioiduksi kahteen kertaan valtionosuuksissa. Lisäksi valtionapuja kasvattavat kilpailukyky sopimuksen väliaikaisten leikkausten poistuminen, verotulomenetysten kompensatiot kunnille ja valtionosuuksiin tehtävä indeksikorotus. Toisaalta paikallishallinnon menojenkin arvioidaan kasvavan, sillä ansiokehityksen oletetaan kiihtyvän työmarkkinoiden kiireyden vuoksi.

Paikallishallinto pysyy selvästi alijäämäisenä myös v. 2021. Verotulojen kohtuullisen hyvää kehitystä ylläpitää palkkatulojen kasvu. Lisäksi valtionosuuksia kasvattavat verotulomenetysten kompensatiot kunnille ja indeksikorotukset. Kohtuullisen hyvä tulojen kehitys ei kuitenkaan riitä parantamaan paikallishallinnon talouden tilaa, sillä investoinnit pysyvät mittavina ja sosiaali- ja terveystalouden palveluntarve jatkaa väestön ikääntymisen vuoksi kasvuaan.

Paikallishallinnon velka suhteessa BKT:hen supistui v. 2017 ja pysyi v. 2018 likimain edellisvuoden tasolla. Velkasuhde kasvaa kuluvana vuonna ja kasvu jatkuu paikallishallinnon alijäämien ja hidastuvan talouskehityksen vuoksi ripeänä koko ennustejakson.

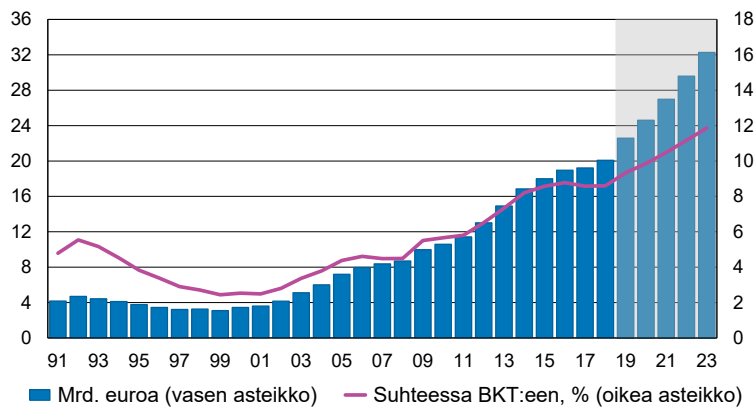
Paikallishallinnon menot mrd. euroa

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Paikallishallinnon velka

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 18. Paikallishallinto¹

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	miljardia euroa					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	22,0	22,8	22,5	23,6	24,4	25,3
siitä kunnallisvero	18,7	19,1	18,8	19,8	20,5	21,3
yhteisövero	1,5	1,9	1,9	2,0	2,0	2,1
kiinteistövero	1,7	1,8	1,8	1,9	1,9	1,9
Muut tulot ²	18,9	18,8	19,3	19,5	20,8	21,2
siitä korkotulot	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
siitä tulonsiirrot valtiolta	14,3	13,9	14,3	14,2	15,3	15,6
Tulot yhteensä	40,9	41,6	41,8	43,2	45,2	46,5
Kulutusmenot	34,0	34,4	35,8	37,2	38,6	40,1
siitä palkansaajakorvaukset	21,6	21,0	21,5	22,0	22,7	23,3
Tulonsiirrot	3,3	2,7	2,7	2,7	2,7	2,8
siitä sosiaalietuudet ja -avustukset	1,4	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8
tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8
korkomenot	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Pääomamenot ³	4,5	4,9	5,2	5,7	6,0	6,0
Menot yhteensä	41,8	42,0	43,7	45,6	47,3	48,9
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-0,9	-0,4	-1,9	-2,5	-2,0	-2,4
Perusjäämä ⁴	-1,0	-0,6	-2,1	-2,6	-2,1	-2,4

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Ml. saadut pääomansiirrot ja kiinteän pääoman kuluminen

3) Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot

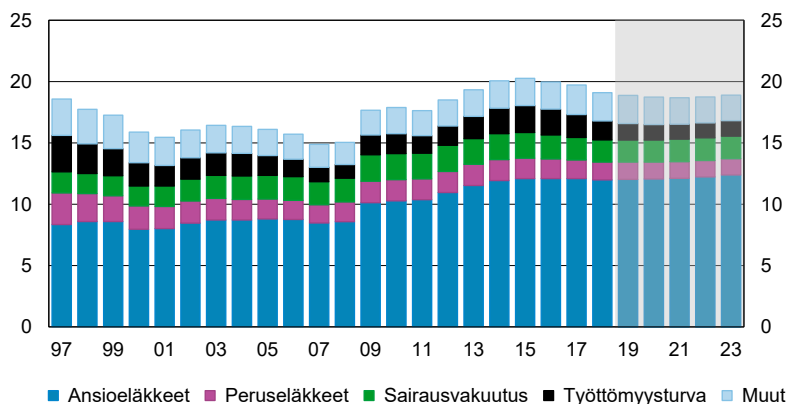
4) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

2.4 Sosiaaliturvarahastot

Työeläkelaitosten ylijäämä vahvistui viime vuonna hienoisesti, 1,0 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Työeläkelaitosten ylijäämä on kuitenkin supistunut merkittävästi viimeisen vuosikymmenen aikana, sillä 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä ylijäämä oli keskimäärin runsaat kolme prosenttia. Työeläkelaitosten ylijäämän ennustetaan pysyvän likimain viime vuoden tasolla koko ennustejakson ajan. Suotuisa suhdannetilanne on kasvattanut eläkemaksutuloja, mutta se ei riitä kohentamaan työeläkelaitosten rahoitusasemaa olennaisesti. Työeläkemenojen ripeä nousu jatkuu, sillä eläkeläisten määrä ja keskimääräinen eläketaso kasvavat edelleen. Toisaalta työeläkelaitosten omaisuustulot kääntyvät ennustejaksolla maltilliseen nousuun. Yksityisen sektorin työeläkemaksun on oletettu pysyvän nykyisellä 24,4 prosentin tasolla koko ennustejakson.

Muut sosiaaliturvarahastot muodostuvat lähinnä perussosiaaliturvaa hoitavasta Kansaneläkelaitoksesta sekä ansiosidonnaista työttömyysturvaa hoitavista Työllisyysrahastosta ja työttömyyskassoista. Muiden sosiaaliturvarahastojen ylijäämä pysyi viime vuonna 0,3 prosentissa suhteessa BKT:hen. Muiden sosiaaliturvarahastojen ylijäämän odotetaan supistuvan asteittain ennustejaksolla. Tämä johtuu siitä, että työttömyysvakuutusmaksua alennettiin kuluvan vuoden alussa 0,8 prosenttiyksiköllä, sillä hyvä suhdannetilanne on kääntänyt Työllisyysrahaston talouden selvästi ylijäämäiseksi. Työllisyyden paraneminen supistaa lähivuosinakin työttömyysmenoja ja palkkasumman kasvu lisää saatuja sosiaaliturvamaksuja. Ennusteen valossa työttömyysvakuutusmaksua pitäisi nykyisen lainsäädännön perusteella alentaa vielä lisää viimeistään vuodesta 2021 alkaen. Tästä syystä on oletettu, että työttömyysvakuutusmaksua alennettaisiin vuodesta 2021 alkaen 0,4 prosenttiyksiköllä.

Sosiaalietuudet, -avustukset ja sairaanhoitokorvaukset suhteessa BKT:een, %

Taulukko 19. Sosiaaliturvarahastot¹

	2016	2017	2018	2019**	2020**	2021**
	miljardia euroa					
Sijoitustulot	3,5	3,7	4,2	4,4	4,7	5,1
Sosiaaliturvamaksut	27,9	27,3	28,0	28,4	30,1	30,7
siitä työnantajien maksut	18,8	17,6	17,8	17,7	18,6	19,1
vakuutettujen maksut	9,2	9,7	10,2	10,6	11,5	11,6
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	14,6	15,8	15,5	15,5	14,9	15,2
Muut tulot	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Tulot yhteensä	46,5	47,2	48,1	48,6	50,1	51,4
Kulutusmenot	3,6	3,6	3,7	3,9	4,0	4,0
Sosiaalietuudet ja -avustukset	36,6	37,6	37,9	38,7	39,7	40,8
Muut menot	3,4	3,4	3,3	3,3	3,4	3,4
Menot yhteensä	43,6	44,5	45,0	45,9	47,0	48,2
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	2,9	2,7	3,1	2,7	3,1	3,1
Työeläkelaitokset	2,4	2,0	2,4	2,4	2,7	2,9
Muut sosiaaliturvarahastot	0,5	0,7	0,7	0,4	0,5	0,3
Perusjäämä ²	1,6	1,5	1,7	1,5	1,8	1,7

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Snellmaninkatu 1 A

PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO

Puhelin 0295 160 01

Telefaksi 09 160 33123

www.vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)

ISBN 978-952-367-023-5 (pdf)

Kesäkuu 2019